48ԻՆ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 99 | Կ. ՊՈԼԻՍ | ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11/24 ՕԳՈՍՏՈՍ 1904 | 12 ԺԷՄԱՁԻԼ ԱՄԻՐ 1322 — 11 ԱՂԱԹՈՒ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՕՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գրան Ռիւ Սուրբ Դռան, 38

խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ նա չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԹԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنجه يوى وسياسى قزته‌در
صاحبى امتيازى : اوهانس قريم
اداره‌خانه‌سى : باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գիւղաց համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	100 »	60 »
Ընդհանուր հասցէի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մանաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՅԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՇԵՐԱՄԱՁՈՒՆՏԻ ՔՆՆԻՉ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը, հնտաբոյծներու իւրաքանչիւր ամիսի միջավայրի համար քննիչ մը որոշած է, որ հունտը ձեռք առնուելէն կը սկսի իր պաշտօնին և շերամի բոլոր շրջաններուն կ'երթայ կը քննէ։ 5երրորդ շրջանին, բոլորովին վատահ ըլլալէ յետոյ թէ պահուած շերամին մէջ pélesine և flacherieի հիւանդութիւններ մուտ գործած չեն, այն խոզակէն հունտ պատրաստելու արտօնագիր մը կուտայ։ Թիթեռնիկները մանրադէտ անցընելու ատեն կրկին կը շարունակէ քննութիւնները և մինչեւ տուփի մէջ լեցուելուն կը յարատեւէ, ու երբ ամէն կողմէն վերջ տեսնէ, հունտը Հանրային Պարտուց Վարչութեան տեղւոյն մասնաճիւղը փոխադրել կուտայ։ Հոն կը կշռեն, տուփերու մէջ կը լեցընեն և վրան պանդոլ կը փակցնեն։

Եթէ իւրաքանչիւր քննիչ պաշտօնեայ, պաշտօնին գիտակ, խղճամիտ և ուղղամիտ ըլլայ, տարակոյս չկայ որ Տաճկաստանի հունտը գերընտիր կ'ըլլայ։

Կէյվէի և շրջականերուն քննիչ Յարութիւն էֆ. Փաշաճեան խղճմտորէն կը կատարէ իր պաշտօնը։ Հնտաբոյծները կեդրոններու մէջ հաւաքելով, շերամապահութեան առողջապահիկ դրութիւններու վրայ երկարօրէն կը խօսի։ Թէ՛ քննիչը և թէ ասոր վրայ հակակշռող պաշտօնեաները այնչափ կը շեշտեն օդի կարեւորութիւնը, որ ժողովուրդը տակաւ թոթափելով յեսաւնաց դրութիւնները, սկսած է զգալ թէ օդը, անունդի չափ, անկէց ալ աւելի պէտք մըն է շերամի համար, թէ առողջապահիկ դրութեան բոլոր կերպերը պատշաճապէս գործադրողները խիստ քիչ անգամ, բոլորովին արտասովոր եղանակի մը բերմամբ միայն, զուրկ կը մնան բերքէ։ Էջմէ, որ կէյվէ գաւառակին շերամաբուծութեան էն առաջացած վայրն է զրեթէ, ամէն տարի համեմատաբար շատ յաջող բերք կ'ունենայ, տեղւոյն օդասուն դիրքին, և օդաւորումի դրութեան քիչ շատ գիտակ ըլլալնուն համար։

Այո՛, օդաւորում բնակարանի եւ օդաւորում շերամատուն։ Օ՛դ պէտք է ապրելու համար, օդն է ամէնէն էական, ամէնէն կենսականը, թէ՛ մարդուն և թէ շերամին համար։

Օդաւորում, պարզ և դիւրին բան մը, — բայց օդաւորումի կերպը մեծ կարեւորութիւն ունի, շերամը ուղղակի զուռանոցէրի դիմացը գտնուելէն կրնայ վնասաւոր, անիկայ բնաւ չխորժիր օդի հոսանքին դիմաց մնալ, շերամներուն, բաց պատուհաններու առջեւէն փախելով, հոսանք չկեցած անկիւնները քաշուիլը ասոր ապացոյց է։

Մանզումէի 953 թիւով հրատարակուած Տաքթ. Թալամոնի օդաւորման համար ցոյց տուած կերպը թէ «Օդը պէտք է քովի սենեակին պատուհանէն մանէ պակեցիք սենեակին մէջ, հաղորդակցութեան դուռը բաց ձգուելով» խիստ լաւ կը պատշաճի շերամին, բայց այդ դրութիւնով շերամատուն մը ունենալու համար, Տաքթ. Թալամոնի հարուստ յաճախորդներուն քսակը ունենալու է, պիտի ըսեն հիմա։ Եկ ալ պիտի ըսեմ թէ այդ Բարիզեան ճոխ քսակը ունենալէ վերջ, շերամի տաղուկը ո՛վ պիտի քաշէ, սրճարանը կը նստին բաստ պէգիֆ կը խաղան։ Իրենց պալըգ աղըզիի (*) դրութիւնը լաւ է, բայց դեռ շատեր կան անգիտացող. տգիտութիւնը, այնչափ Տանր կ'ազդէ մարդուս վրայ որ աչքը չբանար, չնայիր թէ դրացին այսպէս ըրաւ յաջողեցաւ, ինք ալ այնպէս ընէ։ Կը սիրէ միշտ իր նախապաշարումին մէջ մնալ. «Հերամը իր սբրը տուած չէ դեռ, Աստուած տայ նէ կուտայ, չիտայ նէ չի տար», կ'ըսէ, ու կը սպասէ որ Աստուած իր տգիտութիւնը քաշալերէ։

Ինչպէս պաշտօնեաները շերամապահ ժողովուրդին բարօրութեանը կը նպաստեն մէկ կողմէ անոր բռնելիք հունտը ապնուշանալով, միւս կողմէն ալ առողջապահիկ դրութիւններու կիրարկումը քարոզելով։ Բայց այս ամէնը շերամապահ ժողովուրդին համար է։ Զարժե՛ր որ պատկանեալ Վարչութիւնը քիչիկ մըն ալ հնտաբոյծին բարօրութիւնը խորհի։

Հնտաբոյծը կը ստիպենք որ կանոնաւոր գործիքներ ունենայ հնտացու խոզակը խնամելու համար, կը ստիպենք որ, բաց ըլլան իր դուռները քննիչին առջեւ։ Հնտացու խոզակ նայողը գիշեր ցորեկ, անքուն, անդադար կ'աշխատի, մինչեւ վերջին կէտը։ Քննիչը կ'երթայ կուգայ, բան մը, թերութիւն մը չի տեսներ, հիշտ այն վայրկեանին որ խոզակ պիտի կապէ, քննիչը դարձեալ կուգայ կը նայի և միլիոնաւորներու մէջ, հատ մը մեռած, կախուած կ'ըլլայ ոտէն վար. քննիչը զայս տեսնելուն պէս, ա՛լ լմնցաւ, կը ջնջէ քու անունդ տեղեկագրի մէջէն և ա՛լ հունտ պատրաստելու իրաւունք չես ունենար։ Թէ որչափ դժուար բան է միլիոնաւոր շերամներուն մէջ հիւանդութիւն մը մուտ գտնել չուտած խոզակ հասցնել, անձամբ շերամ պահողները միայն կրնան գաղափար ունենալ։

Մանզումէի 953 թիւով հրատարակուած Տաքթ. Թալամոնի օդաւորման համար ցոյց տուած կերպը թէ «Օդը պէտք է քովի սենեակին պատուհանէն մանէ պակեցիք սենեակին մէջ, հաղորդակցութեան դուռը բաց ձգուելով» խիստ լաւ կը պատշաճի շերամին, բայց այդ դրութիւնով շերամատուն մը ունենալու համար, Տաքթ. Թալամոնի հարուստ յաճախորդներուն քսակը ունենալու է, պիտի ըսեն հիմա։ Եկ ալ պիտի ըսեմ թէ այդ Բարիզեան ճոխ քսակը ունենալէ վերջ, շերամի տաղուկը ո՛վ պիտի քաշէ, սրճարանը կը նստին բաստ պէգիֆ կը խաղան։ Իրենց պալըգ աղըզիի (*) դրութիւնը լաւ է, բայց դեռ շատեր կան անգիտացող. տգիտութիւնը, այնչափ Տանր կ'ազդէ մարդուս վրայ որ աչքը չբանար, չնայիր թէ դրացին այսպէս ըրաւ յաջողեցաւ, ինք ալ այնպէս ընէ։ Կը սիրէ միշտ իր նախապաշարումին մէջ մնալ. «Հերամը իր սբրը տուած չէ դեռ, Աստուած տայ նէ կուտայ, չիտայ նէ չի տար», կ'ըսէ, ու կը սպասէ որ Աստուած իր տգիտութիւնը քաշալերէ։

Ինչպէս պէտք է յիշեն ընթերցողները, մանաւանդ անկողինէն գրուած այս նամակը իր անմիջական արդիւնքը ունեցաւ, ամբողջ Պարգեւեան ընտանիքը հոսանքը քանալու տուաւ միշտ դժգոհ մնալ կեղծելով անոնց դարմանումէն ու նոր բժիշկ մը խնդրելով որպէս զի կեղծ հիւանդութիւնը մէջտեղ չելնէ։ Բժիշկներուն երթեւեկը, երիտասարդին տառապագին հիշերն ու յուսահատ ձեւերը ընդհանուր հոմոզում գոյացուցին օթեւանին մէջ՝ անոր հիւանդութեան նկատմամբ, զոր հիւանդանոց փոխադրելու առաջարկ չէին ըներ լաւագոյն վճարող յաճախորդ մը չկորսնցնելու համար միայն։ Դանուեցաւ տգէտ բժիշկ մըն ալ որ բան չհասկնալով երիտասարդին հիւանդութենէն, գոնէ անկէ մեծկակ գումար մը բրցնելու չահամոլութեամբ, առաջարկեց որ մայրաքաղաքիս մեծ վիրաբոյժներէն մէկը պէտք է գործողութիւն մը կատարէ վրան։ Ասիկա շատ նպատակայարմար գիւտ մը էր Դանաբաչի համար, որ բժիշկը ճամբու դնելէ ետք, առիթը ներկայացած սեպելով՝ սրտառուչ տողերով նամակ մը գրեց Սիմոն Պարգեւեանի, որպէս թէ Պոլիսը չճանչցող օտարական մըն էր ինք և օբէռասիոնի մը ենթարկուած պահուն, բարոյական պաշտպանութեանը կ'ապաւինէր Սիմոն Պարգեւեանի։

Ինչպէս պէտք է յիշեն ընթերցողները, մանաւանդ անկողինէն գրուած այս նամակը իր անմիջական արդիւնքը ունեցաւ, ամբողջ Պարգեւեան ընտանիքը հեռաքքրքրուեցաւ անոնք, անօգնական այս հիւանդին կացութիւնով, և բոլորովին այլամերժ բնաւորութեամբ հասատուն, հետեւեալ առտուն այցելութեան փութալով, մխիթարութիւններ շռայլեց և յարաբերութիւնները սկսան նոյն վայրկեանէն, ինչ որ անորակելի յաջողութիւն մը ըսել էր Էջմնեանի ծրագրին առաջին մասին համար։ Ալ անկէ ետք ինքզինք սիրցնելու միջոցներուն վրայ միայն խորհեցաւ, և օր մըն ալ առիթ մը գտնելով՝ Պարգեւեանի ներկայեց անզգիական դրամատուներն գանձելի քսան հազար ոսկինոց վարկագիրը և միւս պաշտօնագիրը որով Նիւ Եորքի Սաղաթիէլ և ընկ. Հրաչեայ Դանաբաչը հանրութեան կը ներկայացնէին իբրեւ իրենց ատն լիազօր ներկայացուցիչը Եւրոպիոյ մէջ։

Հաստատուն առաջին օրէն իսկ գրաւուած էր Էջմնեանի արտաքին ձեւերէն, որուն նկատմամբ սկսած էր հարում մը տածել. անոր ներկայացուցած երկու պաշտօնագիրները ա՛լ աւելի մօտէն ճանչցուցին երիտասարդը, և Պարգեւեան ասանկ առաւելութիւններով օժտուած մէկը գտնելէն վերջին ծայր գոհ՝ իր շրջանակէն չէր հեռացըներ զայն, աւելի մօտէն ուսումնասիրելու համար անոր բարքերը։

Էջմնեանի ծրագիրին այս մասը յաջողած կրնար սեպուիլ, կը մնար Նիւ Եորք Սաղաթիէլ և ընկ.ը, որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէր իրեն. այս մարդիկը չէին կրնար տարիներով անտարբեր մնալ, երբ իրենց ներկայացուցիչէն նամակ մը կամ տեղեկութիւն մը չստանային. անպատճառ հետամուտ պիտի ըլլային, հո՛ն հո՛ս պիտի իյնային հասկնալու համար թէ ինչ եղած էր Հրաչեայ Դանաբաչը. իրենց յուսահատութեան մէջ գուցէ հեռագրաւ հրաման ալ տային Անգղ. դրամատան, քսան հազար ոսկին վերադարձնելու համար, վճարել յանձնարարելով. հետեւաբար այս անտեղութեանց առաջքն առնելու համար ծայրայեղ խոհականութիւն պէտք էր, որուն վրայ սիրտ կը մաշեցնէր Էջմնեան՝ միշտ ծրագիրներ պատրաստելով ու խիստ բնական շարժառիթ մը փնտռելով իր այս արարքը չքմեղացնելու համար։ Արդէն իր նպատակը Սաղաթիէլ և ընկերց դրամը իւրացնել չէր, անիկայ ստորնութիւն մըն էր որուն չէր կրնար զիջանիլ, ինք կը փափաքէր անոնց անձնվէր վարկ մը շահիլ Պարգեւեանի առջեւ, որուն յաջողած էր, և գերմարդկային ճիգերով գլուխը կը ճաթեցնէր, որպէս զի Սաղաթիէլ և ընկերց դրամը չծախսելէ զատ, ինքն անոնց մեծաքանակ դրամ ղրկէր ու հոն ալ երեւնար իբրեւ գործարարութիւնը իր դիտողութեամբն հանգերձ մերկապարանոց ցոյց կուտայ, թիւրիմացութիւն կ'ըլլայ, բայց՝ որպէս զի զրպարտութիւն մը գանէ իր արդարացումը հրապարակի վրայ, հիմա ալ Տատեանի Աւետարանը գողցուած կ'ըլլայ։ Սակայն աւելի զարմանալին կայ։

Կը յիշենք Արաբայոյն կրկնակ անուններու խառնակուած ենէն ծնունդ առած Իսա—Նուվան մը, որ տարւոյս, կարծեմք Մարտի 3ին հրատարակուած Արեւելեան Մամուլի մէջ, մեծամեծս կ'ապարթանէր Արեւելքի աշխատակից համակրելի «Ցուսակ»ին դէմ, և ի վերջ քան զկոչիկ, հրապարակագրութեան դերը ճշդիւ գործադրելու պատգամներ կը պառռտար անոր՝ նոյն Աւետարանի խնդրոյն առթիւ։ Կը յիշենք նաև անկից առաջ ու վերջը, դեռ շարք մը այդ կարգի թղթակցութիւններու՝ որոնց ամէնքը լիաշուրթն և լիաթոք կը պոռչտէին թէ՝ Ս. Մինասայ Գանձատունէն վերցուած Աւետարանը հրատարակողին Տաճկական թագաւորի Աւետարանն է։ Ուր էր Սաղիմական գործերու մօտն գիտակցութիւն ունեցող ողորմելի «Վանասէր»ը. ինչո՞ւ զաբրիայի լռութիւն պահեց այն ատեն սոյն թիւրիմացութեան դէմ...։ Հէ՛, Տիրացո՛ւ Վանասէր, կամ, alter ego, Պոռոտախօ՛սդ «Իսա-Նուվան», մէկուկէս տարիէ ի վեր այդչափ խղճմտօրեն հետամուտ ըլլալէդ վերջը, դեռ նո՞ր իմացար թէ, «անհետացած ձեռագրին Տաճկական թագաւորի Աւետարանն ըլլալու ենթադրութիւնը պարզապէս թղթակիցներու», այսինքն, «Իսա-Նուվան»ներու թիւրիմացութեան արդիւնքն է։ Հէ՛, Տիրացո՛ւ Վանասէր, ոտոնօ միւս առածներու ինչ բանի արդիւնք են...

Բայց տեսէ՛ք, մեր վարպետ «Վանասէր»ը ինչպէս կը կլլեցնէ իր ճմարտակութիւնները հրապարակին։— «Շատ մեծ կ'ըլլայ — կ'ըսէ— Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին զարմանքն ու ուրմնութիւնն ի լուր այս տարօրինակ նամակին... (Տ. Սահակ Կաթողիկոսի) — զի Հրաչադործի Աւետարանն երբեք հեռացուած չէ եղեր Պատրիարքարանէն, որ Ս. Մինաս երթալու և անկէ նորէն Պատրիարքարան փոխադրուելու եւն. խօսքերու առիթ տուի», հետեւաբար «այդ նամակի տխրառիթ տպաւորութեան տակ՝ ծերունի Պատրիարքը նոյն իսկ պահանջուած տարօրինակ քննութեան մատերմութեան մէջ մանրամասնաբար նկարագրեց ինձ ձեր առեւտրական աշխատութեան հիմնագիծը և չեմ գիտեր ինչ տեսակէտով ինձ ալ առաջարկեց որ Սաղաթիէլ և ընկ. հաշոյն աշխատիմ։ Այս առաջարկը շատ պատուաբեր էր ինձ զոր մերժելու պատճառ չունէի, և խոստացայ նոյն օրէն պայմանաւորուիլ իրեն հետ։ Ճակատագիրը սակայն ուրիշ կերպով անօրինած էր, Ալասխա շոգենաւը ծանր ալեկոծութեան մը բռնուեցաւ ու խեղճ Հրաչեան շոգենաւին միւս ուղեւորներուն պէս առաջին վայրկեանէն իսկ ինքզինքը կորսնցուց ու ինկաւ յուսահատ. ալեկոծութիւնը հետզհետէ սաստկացաւ ու Հրաչեայ պահ մը ինքզինք գտնելով՝ գլուխը վերցուց ու սովորաբար քովը պահած պայուսակը ինձ յանձնելով խնդրեց որ կեանքիս մինչեւ վերջը պահպանեմ զայն, քանի որ ինք անկարող կ'զգար նոյն իսկ ինքզինքը կառավարելու։ Ամէն ճիգ անօգուտ եղաւ, մէկ քանի ժամ ետք ընկղմեցաւ շոգենաւը, և ես աղտարար գօտիի մը միջոցաւ հազիւ կրցայ կեանքս ու պայուսակը փրկել։

(Շարունակելի)

(*) Պատուհանը բանալով, շրջանակով պրկուած, բարակ կտաւէ վարագոյրի մը շեղակի դրուելով, պատուհանին վարի մասը գոց, վերի մասը բաց թողլուն կ'ըսեն պալըգ աղըզի բանալ։

(*) Ճիշտ այդ է «Վանասէր»ին տագնապը։ Եթէ Տ. Սահակ Կաթողիկոս վանասէրը կամ վանասէրականներէն մէկ երկուքը քննիչ որոշած ըլլար, այն ատեն ո՛չ ինքնուրիւնը տարօրինակ և ո՛չ ալ հրաւագործի Աւետարանը հիմայ Պատրիարքարանի մէջ գտնուած պիտի ըլլար և թիւրիմացութիւնն ալ դարձեալ իրողութիւն պիտի մնար։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 145

ՔԱՍԿԻՔ

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Էջմնեան՝ Կ. Պոլիս հասնելով Բերա Լիւքսէնպուրկի հիւրանոցը հաստատուած օրէն իսկ ստանձնած էր Հրաչեայ Դանաբաչ անունը ու այնպէս արձանագրուած՝ հիւրանոցին տօմարներուն մէջ, հետեւաբար այլեւս այս անուանափոխութիւնը կատարուած իրողութիւն մըն էր, կը մնար Սիմոն Պարգեւեանի հետ յարաբերութիւն մշակելը, որուն վրայ մէկ քանի օր մտածելէ ետք վերջապէս միջոցը գտաւ։ Փորի, ստամոքսի խիթ մը պատրուակեց ու ծանր հիւանդի մը ամէն երեւոյթները առնելով մէկ քանի օր տարբեր, տարբեր բժիշկներ կանչել տուաւ միշտ դժգոհ մնալ կեղծելով անոնց դարմանումէն ու նոր բժիշկ մը խնդրելով որպէս զի կեղծ հիւանդութիւնը մէջտեղ չելնէ։ Բժիշկներուն երթեւեկը, երիտասարդին տառապագին հիշերն ու յուսահատ ձեւերը ընդհանուր հոմոզում գոյացուցին օթեւանին մէջ՝ անոր հիւանդութեան նկատմամբ, զոր հիւանդանոց փոխադրելու առաջարկ չէին ըներ լաւագոյն վճարող յաճախորդ մը չկորսնցնելու համար միայն։ Դանուեցաւ տգէտ բժիշկ մըն ալ որ բան չհասկնալով երիտասարդին հիւանդութենէն, գոնէ անկէ մեծկակ գումար մը բրցնելու չահամոլութեամբ, առաջարկեց որ մայրաքաղաքիս մեծ վիրաբոյժներէն մէկը պէտք է գործողութիւն մը կատարէ վրան։ Ասիկա շատ նպատակայարմար գիւտ մը էր Դանաբաչի համար, որ բժիշկը ճամբու դնելէ ետք, առիթը ներկայացած սեպելով՝ սրտառուչ տողերով նամակ մը գրեց Սիմոն Պարգեւեանի, որպէս թէ Պոլիսը չճանչցող օտարական մըն էր ինք և օբէռասիոնի մը ենթարկուած պահուն, բարոյական պաշտպանութեանը կ'ապաւինէր Սիմոն Պարգեւեանի։

Ինչպէս պէտք է յիշեն ընթերցողները, մանաւանդ անկողինէն գրուած այս նամակը իր անմիջական արդիւնքը ունեցաւ, ամբողջ Պարգեւեան ընտանիքը հոսանքը քանալու

թեան անգամ համակերպիլ ուզեց։ սակայն այդ քննութեան համար Սսոյ Աթոռէն քննիչ նշանակուած եկեղեցականներ, մասնաւորապէս Մամբրէ Եպիսկոպոս(*) գրաւոր հրաժարական մատուցանելով Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօր, խոյս տուին քննիչութեան պաշտօնէն»։

Մը, եղբա՛յր Վանասէր, այդպէս չէ՛, այդ բանդ ալ թիւրիմացութիւն է —չըսեմ թէ ՍՈՒՏ է՝ պատշաճից օրէնքի դէմ չի գործելու համար. Դեր. Տ. Մամբրէ Սրբազան—որուն հարկ եղած արգանքն ալ կը զլանաս տեսակ մը մեծամտութեամբ—և ուրիշ եկեղեցականներ երբեք խոյս չեն տուած բնական պաշտօնեն։ Տե՛ս թէ նորին Սրբազնութիւնը ինչ կը գրէ Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարք Հօր ուղղած հրաժարագրին մէջ. «Նախ որ—կ'ըսէ Ն. Գերապատուութիւնը—Ձեր ամենապատուութիւնը գիտէ թէ՝ նախկին լուսարարապետ Ամեն. Տ. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսին մեծ վստահութեան արժանի հաւատարմութիւնը երբեք խնդրոյ տակ ինկած չէ, վերջերս եղած տարաձայնութիւններն ալ բնականաբար և ենթադրական արդիւնք են։ Երկրորդ՝ առաջ ուրիշ Աւետարանի մը վրայ խօսուեցաւ ընդ երկար, և ապա, ուրիշ Աւետարանի փոխուեցաւ... ոմվ յարոյց այդ խնդիրը։ Ինչէն՞ գիտէր զայդ...։ Երրորդ՝ Մա. Աւետարանը՝ որուն վրայ էր առաջ խնդիրը, իր տեղէն վերցուելով Պարիսիարքարան զացած է, ինչպէս և որո՞ւ ձեռքով,— մեզ անծանօթ է։ Չորրորդ՝ Ամեն. Տ. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսի նամակը մայիս 20 թիւը կը կրէ, ու ամիսէն աւելի է որ եկած է, և սակայն այսօր (յունիս 29) կը հրաւիրուինք խուզարկելու...։ Այս և դեռ ուրիշ շատ պատճառներ բաւական են ցոյց տալու թէ՝ այդ խնդիրը բոլորովին անտեղի է և ի զուր այսքան տարաձայնութեանց տեղի կը տրուի։ Սրբազա՛ն Հայր, Աւետարան մը՝ այլոց անմատչելի և նուիրական տեղէն քանի որ կրնայ ո՛ և է մէկուն ձեռքով ուրիշ տեղ փոխադրուիլ, ինչ երաշխաւորութիւն կայ որ ուրիշ Աւետարան եկող չի վերնայ իր տեղէն։ Թոյլ տուք ինձ կասկածել թէ՝ օրէնքով կանոնաւորապէս ընտրուած լուսարարապետը մեռնելուն նպատակն ալ այս եղած ըլլայ... և քանի որ տեղը ցոյց տրուած օրէն ամիս ու կէս անցած է, բնական է որ չը պիտի կրնամ ներկայ գտնուիլ, քանզի, եթէ փնտռուելիք Աւետարանը մը վերուցած է զայն և չէ՛ թէ նախորդ Լուսարարապետը, ու ես, իմ ներկայութեամբս, ինչ հաստատած պիտի ըլլամ...»։

Կը տեսնե՞ս, չնորհնա՛կ Վանասէր, ինչ բանաւոր և դերազանց պատճառներով Դեր. Տ. Մամբրէ Ս. Եպիսկոպոս չէ՛ ընդունած Ս. Պատրիարքին հրաւէրը, ինչպէս նոյն պատճառներով չեն ընդունած նաև Հոգեշ. Տ. Գրիգորիս և Տ. Յարութիւն վարդապետները,

Ինչ... ամիս ու կէս անցնելէն և քանիցս գանձատուն մտնել ելլելէն ետքը, պատուական եպիսկոպոս մը, անկեղծ ու ճշմարիտ անձնաւորութիւն մը, և յեսոյ երկու անմեղ և անբասք գիւտ վարդապետներ վկա՞յ կուզէիք կոչել զրպարտութեան մը՝ զոր անխղճօրէն կը դնէք Օսմ. Բարեխնամ Պետութիւնէն և ընդհանուր Ազգէն յարգուած համակրելի և բարձրատիճան եպիսկոպոսապետի մը վրայ։

Դուք, եղբա՛յր վանասէր, խոնարհաբար կը խնդրէք Տ. Յարութիւն Ս. Պարիսիարք Հօրմէն՝ որ յիշեալ Աւետարանի մասին քննութիւն մը բանայ Ս. Աթոռին մէջ, բայց ես բուռն զորութեամբ կը պահանջեմ ձեզմէ՝ որ ըսէք ինձ թէ՝ դուք, ձեր մասին, ինչ պատճառ կամ ապացոյց ունիք համոզուելու թէ՝ «խնդրոյ առարկայ դարձած Աւետարանը չի գտնուիր եղեր ո՛չ Պարիսիարքարանի մէջ և ո՛չ Ս. Միհնասայ Դանձատունը», և, հակառակ պարագայի մէջ՝ պատրաստ կը հրատարակէք ինքզինքիդ ձեր ստորագրութեամբ հրապարակ գալ եւ յեսս կոչում ընել ձեր գրածները։ կը պահանջեմ ձեզմէ, ըսէ՛ք ինձ. ինչէն գիտէք որ գանձատան մէջ չէ՛ այդ Աւետարանը, մտա՞ծ էք գանձատունը, ո՞վ տուաւ ձեզ այդ արտօնութիւնը, ո՞չ ապաքէն ձեր այդքան ուժգին հաստատութիւնը ապացոյց է թէ՝ ինչպէս Սաղեմական գործերուն՝ նոյնպէս և Ս. Մինասայ Դանձատան, թերեւս Ս. Թորոսի Մատենադարանին ալ մօտէն տեղեակ էք, կը պահանջեմ, ըսէ՛ք ինձ, Ո՞ւր է Աւետարանը և ո՞րն է կորսուած Աւետարանը... ապա թէ ո՛չ, զրպարտութիւն է ըրածդ, ա՛նքան անխղճօրէն՝ որքան հակառակ ձեր եկեղեցական կոչման...։

ԱՆԱՆԷ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Եւրոպական թերթերէն

Թէ՛ Ճաբոնցիներուն և թէ Ռուսերուն լռութիւնը թագուն կը պահեն Մանչուրիոյ զինուորական գործողութեանց ընթացքը։ Բայց տարբերութիւն մը կայ լռութիւն պահելու իրենց մեթոտներուն մէջ։ Ճաբոնցիք բոլորովին լռութիւն կը պահեն։ Զօրավար Քուրոքաթքին պաշտօնական հեռագիրներ կը ղրկէ կամ կը թոյլատրէ որ ղրկուին, բայց այդ հեռագիրներուն մէջ կարեւոր բան մը չի տեսնուիր։ Որովհետեւ անկարելի է զանց ընել ո և է յիշատակութիւն վճռական բախումի մը, և միշտ մէկ կողմին համար նպաստաւոր է արդիւնքը ծանուցանելը, կրնանք եզրակացնել թէ դադար մը պատահած է գլխաւոր բանակներուն գործունէութեան մէջ։ Տեղեկութեանց բացակայութեան գլխաւոր պատճառը ա՛յն է որ Ճաբոնցիք այս միջոցիս կողմնակի նոր շարժում մը կ'ընեն ռուսական ձախակողմին վրայ, սա՛ պարզ դիտաւորութեամբ որ կ'ուզէն պարտաւորել Ռուսերը Լիաօեանկէն քաշուիլ՝ Հիւսիսին հետ իրենց հաղորդակցութիւններուն գծին սպառնալով։ Ռուս կառավարութեան կողմէ հրատարակուած պարզ ու հատակաւոր տեղեկութիւնները արդէն գուշակել կուտան այս կէտը։ Տարակոյս չկայ թէ Մանչուրիոյ բանակին Հրամատարութեան կեդրոնէն Բեթերսպուրկ ղրկուած պաշտօնական հեռագիրներուն մէկ մասը միայն կը հրատարակուի, ու Ռուսաց նպաստաւոր մասը։ Մանաւանդ որ անձրեւները, որոնց խօսքը նորէն կը լսենք այս մէկ քանի օրերուն, ճիշտ ժամանակին եկած են երկու բանակներուն շարժումը անորոշ և տարտամ ցոյց տալու համար։ Միշտ խիստ դժուար և յաճախ անկարելի եղած է զինուորներու մեծամեծ բազմութիւններ իրենց թնդանօթներով և ռազմանիւթերով և ուտեստեղէններով շարժման մէջ դնել «հինգերորդ տարին՝ ցեխին» մէջ, ինչպէս կ'ըսէր Նաբոլէոն, երբ տեսաւ իր բանակին կազմալուծումը Լեհաստանի մէջ։ Ճաբոնցիք՝ որքան ժամանակ որ մնացին բլուրներուն վրայ՝ խոյս տուին ցեխին [illegible]։ Բայց [illegible] մէջ իրենց հակառակորդներուն չափ իրենք ալ հիմակ կը նեղուին։ Անգործութեան կամ յապաղման համար առանց այս արդարացուցիչ պատճառին, Քուրոքաթքինի հայրենակիցները պիտի չներէին անոր որ կորուիլի հիգ մը չընէր դեռ Քուրոքին քաց դաշտի մէջ զարնելու համար։ Ռուսք սկիզբէն ի վեր կ'ըսէին թէ իրենց նպատակն է թշնամին քաշել Լիաօեանկի բացերը. ճի՛շտ հիմա ժամանակն է, ինչու չեն զարներ.—Որովհետեւ անձրեւ կուգայ, կ'ըսէ Քուրոքաթքին, հիմակ ալ։ Բայց, ինչ որ ալ ըլլայ, Ռուսք իրաւունք ունին օրինաւոր կերպով գանգատելու Քուրոքաթքինի այս Ֆաբիոսեան ռազմավարութեան համար, այսինքն անոր միշտ սպասելուն կամ նահանջելուն համար։ Ռուսիոյ մէջ ամէն ոք հետաքրքրութեամբ կը հարցնէ թէ ամէն օր ճամբայ հանուած և մաս առ մաս Մուքդէն կամ Խարպին հասած օգնական նոր գունդերը ի՞նչ կը բանին, ի՞նչ կ'ըլլան։ Կռուող մարդիկներու անադին թիւ մը տրամադրելի պէտք է ըլլայ հիմա Քուրոքաթքինի համար։

Երկու բախտախնդիր ամերիկացի սպաներ իրենց նանքիական համբաւը կարծես արդարացնելու համար յաջողեր են Քունկուզներու պետի մը կեդրոնատեղին մտնել։ Այդ պետը յայտարարեր է թէ զօրավար Քուրոքաթքինի կացութիւնը բնաւ վարդադոյն չէ, և ըլլալիք ալ չունի։ Քունկուզները յարատեւ և անընդհատ սպառնալիք մըն են Ռուսներուն, որոնց խոտաքաղ զինուորներուն առջեւ հաղորդամէկ արգելքներ կը յարուցանեն։ Որովհետեւ Ռուսք պարտաւորուած են իրենց մնունդին մէկ կարեւոր մասը տեղացիներէն հոգալ, մանաւանդ արջառները, հետեւաբար կարելի է երեւակայել թէ ինչ տեսակ դժուարութիւններու ենթարկուած են ա՛յդ Քունկուզներուն դէմ, զորս Ամերիկացի սպաները չեն վարանիր հուզկաստար կոչելու։ Միմիայն երեք հազար խաղաներ կը պարտաւորուին Քունկուզներու այդ պետին՝ Զունկցօրլինի դէմ գործելու, և ընդհանրապէս զօրավար Քուրոքաթքին կ'ստիպուի երբեմն երբեմն ստուար գունդեր ճաբոնցիներուն ճակատէն բաժնել այդ Զինացի աւազակներուն ասպատակութիւններէն զերծ պահելու համար իր հաղորդակցութիւնները։ Այսու հանդերձ, վեց ամիսէ ի վեր իր ընդունած օգնութիւնները կը բաւէին ցարդ ի վիճակի դնելու զինքը յարձակողականի սկսելու փոխանակ պաշտպանելի կէտէ մը ուրիշ մը քաշուելու։

Բորթ Արթուրի վտանգը կարելի չէ ծածկել, բայց տարակոյս չկայ թէ հոն պաշարուող ափ մը Ռուսք պատիւ և դիւրազգածութեան տեսակէտով Մանչուրիոյ Ռուս բանակին պակասը կը լեցնեն։ Նոյն իսկ եթէ բերդաքաղաքը իյնայ, հիւսիսային կողմը պահուած կտրուկ յաջողութիւն մը անոր անկումին բարոյական հետեւանքը կրնայ մոռցնել կերպով մը։ Զօրավար Սթէօսէլ համարձակօրէն կ'ընէ ինչ որ կ'սպասուի կարող սպայէ մը։ Ճաբոնցի զօրավարին կողմէ ղրկուած անձնատրութեան հրաւէրը պարզ ձեւակերպութիւն մը միայն կրնայ նկատուիլ։ Դեռ ո և է ստոյգ լուր մը չառինք թէ քաղաքին բուն մնայուն ամրութիւնները լրջօրէն վնասուած ըլլան։ Արտաքին ամրութիւնները կրնան իրարու ետեւէ ինկած ըլլալ իրենց նպատակին ծառայելէ վերջ։ Զինացի ականատես մը կը յայտարարէ թէ Ճաբոնցիք պարտաւորուեցան ետ քաշուիլ իրենց մէկ յառաջացած դիրքէն զոր ասկէց առաջ դրաւած էին, ու ասիկա նոր ապացոյց մըն է թէ խիստ լաւ ամրացած բերդերու վրայ յարձակումը դիւրին բան չէ, և կ'առաջնորդէ միայն ռմբակոծող զօրքերուն ահագին կորուստին։ Թիէնձինէ հեռագիր մը Ճաբոնական կորուստներուն թիւը 15,000ի կը հասնէ։ Այս թիւին երկնապտիկն ալ կարելի է վրայ տալ առանց քաղաքը վաստկելու, քանի որ թնդանօթները մեծ գործ մը չեն կրնար սեսնել, և Ճաբոնցիք զինուորներու խուժան մը միայն առաջ կը քշեն այնպիսի բերդերու դէմ, որոնք ցարդ շատ քիչ վնաս կրած են, կամ բնաւ վնաս չեն կրած։ Տարակոյս չկայ որ Ճաբոնցի հրամատարները պատրաստ են ազատորէն և առանց հաշուելու սպառելու իրենց մարդիկը, բայց յիմարաբար գործելն ալ պատիւ չի բերեր իրենց, և գործն ալ չի յառաջանար ասով։ Կանխահաս յարձակումները չեն որ Բորթ Արթուրի անկումը պիտի փութացնեն։ Արդարեւ իր վտանգը շատ մեծ է, և իր անկումը մը ստոյգ, եթէ սակայն դուրսէն օգնութիւն չըլլայ։ Ծովէն ո և է օգնութիւն չի կրնար գալ։ Նաւանանգիստ դարձող ռուսական մարտանաւերը կրնան նպաստել բերդերուն մէջ կըռուող մարդոց, բայց անոնց ալ կարողութիւնը վերջացած է, եթէ ուզենք հաւատալ նոր տեղեկութիւններու։ Զարմանալի է որ Օգս. 10ի հուսկաւոր նաւամարտին վրայ քիչ բան լսեցինք Ծովակալ Թոկոյէն մեր իր կառավարութենէն։ Այդ նաւամարտին ատենէն յատակ նկարագրութիւնը կուգայ Ռուս Ծովակալ Բայցէնշթայնէ որ իր դրօշը պարզած էր Ասֆոլց յածանաւին վրայ. բայց այս նկարագրութիւնն ալ շատ թերի է։ Այդ Ռուս ծովակալին ղրկած հեռագիրը շատ տեղ անմեկնելի է և ծովային դասաւորութեան շատ հմուտ անձերը անգամ կրնան չփոթիլ այդ տեղեկագրով։ Զոր օրինակ, անկարելի է հասկնալ թէ Բայցէնշթայնի՞նչ ըսել կ'ուզէ, երբ կը յայտարարէ թէ «Ռուսք անիւի պէս դարձան դէպ ի աջակողմ. և Ճաբոնցիներէն հեռացան զիկզակ ընթացքով մը։» Ծովակալ Թօկո նոյն լանը ըսած էր իր նաւատորմին համար, այսինքն թէ Ռուսներէն հեռացան։ Կարելի չէ դուրս ելնել այս ըսի-ըսաներէն. բայց իրողութիւնը ա՛յն է թէ Ռուսերուն նաւային ուժը քանդուած է գրեթէ Ծ. Արեւելքի ջուրերուն մէջ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԱՆՁՆԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՑՍԵՐ ԿԱՐԾԻՔԸ

(Վերջին թղթաբերով առնուած Եւրոպական թերթերէն։ Դեպքերը պատմուած իրենց կանոնաւորութեամբ եւ ծարուկնակաբար։)

Լոնտոնէ կը հեռագրուի օգոստոս 20 թիւով. — Բէյլի չոգենաւը հանդիպեցաւ եօթը ճաբոնական թորփիլահալածներուն որոնք Զիֆուի առջեւ էին, Լիաօթիշանէն վեց մղոն հեռու։ Ճաբոնցիք չոգենաւին ամէն կողմերը խուզարկեցին, և նաւապետին ըսին թէ իրենք կը փնտռեն ռուսական թորփիլահալածները և թորփիլաւորը՝ որոնք Բորթ Արթուրէն դուրս ելած էին։ Մարդ չի գիտեր թէ ի՞նչ ըրին և ո՞ւր տարին ճաբոնցիք Զիֆուի առջեւ իրենց բռնած Բէյլիթելնի մարտանաւը։ Օգոստոս 18ի և 19ի ամբողջ գիշերը թնդանօթաձգութեան ծանր ձայներ լսուեցան Բորթ Արթուրի կողմէն, և Բէյլիի չոգենաւը խուզարկող ճաբոնցի սպան յայտարարեց թէ ռուսական դիրքերը ռմբակոծուած են, որպէս զի այսօր (օգոստոս 20) ընդհանուր յարձակումի յատակաձեւը ի գործ դրուի։ Կրակը ամէնէն աւելի սոսկալի էր առաւուն կանուխ։ Թիէնձինի ճաբոնական հիւպատոսը, որ Բէյլիի մէջ կը գտնուէր, յայտարարեց. — «Այսօրուան յարձակումը բուն Բերդին դէմ ուղղուած է։ Հաստատապէս կը հաւատամ թէ Բորթ Արթուր քիչ ատենէն մեր ձեռք պիտի իյնայ ճաբոնի ամէնէն մեծ բաղձանքը ա՛յս է։»

Զիֆուէ երէկ հեռագրուեցաւ թէ Ռուսք ճաբոնցիներուն ձեռքէն նորէն գրաւեր են Բալունկչանի դիրքը, բայց չեն կրցած բռնել։ Ռուսական մարտկոցները բաւականացան միայն ճաբոնցիները եռ մղելով։ Բորթ Արթուրի ընակիչները տակաւին զերծ են ռումբի հարուածներէն։

Ճաբոնական յածանաւ մը Բորթ Արթուրէն Քիաօչէու տարաւ գերման նաւային կցորդը՝ նաւապետ Հօֆման, որուն վրայ գտնուած բոլոր թղթերը առեր են ճաբոնցիք։ Զօրավար Սթէօսէլ իր բոլոր զօրքերը կ'աշխատցնէ երեքական կարգով, և իրաքանչիւրին ութը ժամ հանգիստ կուտայ։ Սթէօսէլ միշտ կը հաւատայ որ պիտի կրնայ ճաբոնցիները զբաղեցնել մինչեւ որ հասնի Պալթիկեան նաւատորմիղը, որմէ իր յոյսը կարած չէ դեռ։ Բորթ Արթուրի դարձող մարտանաւերուն բապաները կը պնդեն թէ օգոստոս 10ի նաւամարտի միջոցին ճաբոնական Միkasա ծովակալ-մարտանաւը ընկղմած է։ Երբ ճաբոնցիք իրենց կրակը Սեզարեվիչի վրայ կեդրոնացուցած էին, Ռուսք այդ պարագային օգուտ քաղելով իրենց կրակն ալ կեդրոնացուցին Թոկոյի ծովակալ նաւուն վրայ։ Բէքվիզանի նաւապետը ճաբոնական նաւատորմին մէջէն կրակը կ'ուղղէր Միkasայի վրայ, որ ժամանակ մը բոլոր ռուս մարտանաւերուն կրակին նշանակ եղած էր։ Լոնտոնի մէջ այս պատմութեան չեն հաւատար, թէեւ ճաբոնական աղբիւրէ լուր եկած է որ Միkasայ բաւական վնասուած է։

Պերլինէ կը հեռագրեն Նայէ Ֆրայէ Բրեսէի թէ, Բասէլի պահակազօրքերուն զօրահանդէսէն վերջ, Վիլհէլմ կայսր սպաներուն սենեակը երթալով բաւական խօսակցեցաւ Ծ. Արեւելեան պատերազմին վրայ։ Մի առ մի հարցուց գերման սպաներուն կարծիքը ճաբոնական և ռուսական ռազմավարութիւններուն նկատմամբ։ Ն. Վեհափառութիւն յայտարարեց թէ պէտք է ուշի ուշով հետեւիլ բոլոր գործածուած մեթոտներուն, և ձեռք բերուած փորձառութիւնը օգտակարապէս գործածել Գերման Բանակին և Նաւատորմին համար։

Դարձեալ Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ իր օգոստոս 20 վերջին թիւին մէջ կը ծանուցանէ թէ Ճաբոնի մէջ մեծ արշաւախումբ մը կը պատրաստուի Վլատիվոսթոքի վրայ յարձակելու համար, երբ Բորթ Արթուրի դաւումը ի գլուխ ելլէ։ Ճաբոնցիք Բորթ Արթուրէն վերջ կ'ուզեն տէր ըլլալ նաեւ Վլատիվոսթոքի, որպէս զի ռուսական նաւային ուժերուն համար ո և է կայան չգտնուի Ծ. Արեւելքի մէջ։

Թուլոնի առջեւ խարսխող Օրէյ հիւսնդարան-նաւը, որ Օտեսայի կամաւոր Նաւատորմին կը վերաբերի, Զարեւիչին ծննդեան առթիւ չքեղ հացկերոյթ մը տուաւ։

Եւրոպական և սեղանաւորական չրջանակներուն մէջ ճաբոնի ամէնէն մեծ հեղինակութիւնը ճանչցուած կոմս Մացուկաթա, Թոքիոյի դիւանագիտական անձնաւորութեան մը հետ խօսակցութեան միջոցին, յայտարարեց թէ սխալ է Եւրոպայի մէջ տարածուած կարծիքը թէ ճաբոնի երեւմուտքը մօտաւոր ժամանակի մը մէջ պիտի սպառի, եթէ Ռուսիոյ հետ պատերազմը երկարի։ Կոմսը վստահաբար յայտարարեց թէ պատերազմէն չատ առաջ արդէն ճաբոն կարգի կանոնի դրած է իր երեւմուտքը, հետեւաբար բնաւ վախնալիք տեղ չունի պատերազմին երկար տեւողութենէն։

Ամերիկացի բժիշկ մը, որ ճաբոնական բոլոր գիծերուն մէջ պտըտած է, կ'ըսէ թէ ճաբոնցիք ճակատամարտի դաշտին վրայ իրենց վիրաւորները երկար բարակ չեն դարմաներ, հանանեսական պատատով մը վերջը կը փաթթեն, այսչափ միայն, և այս մեթոտը ընտիր արդիւնքներ առաջ բերած է։ Վերքին բուն դարմանը յետոյ ճաբոնի հիւանդանոցներուն մէջ տեղի կ'ունենայ։ Դնդակներէ վիրաւորուած բազմաթիւ ճաբոնցիներ գրեթէ բուժուած կը հանին ճաբոն։ Մէկ չոգենաւով ճաբոն հասած 2 հազար վիրաւորներուն մէջ մահ մը իսկ պատահած չէ։ Միջին հաշուով 100 վիրաւորներէն որոնք վերոյիշեալ պարզ մեթոտով կը կը դարմանուին, հազիւ 3 մահ կը պատահի։ Ասոր գլխաւոր պատճառներն են ճաբոնցիին չափաւորութիւնը, ժուժկալութիւնը, իր պարզ և ողջապահիկ ընդդառութիւնը, որուն մէջ գլխաւոր տեղը կը բռնեն բրինձը և ձուկը, և միսը քիչ անգամ կը մտնէ։

*** Ճաբոնի Ծովային Ընկերութիւնը որոշեց օժանդակ յածանաւերու կամաւոր տորմիղ մը կազմակերպել։

*** Բեթերսպուրկի զինուորական պաշտօնաթերթին թղթակից Մր. Քրասնով կը պատմէ թէ Խազախները ինչպէս կը միսիթարեն Ճաբոնցի վիրաւորմը, եթէ իրենց ձեռքը իյնայ։ Անցեալները Ճաբոնցի ձիաւոր մը ձիէն ինկաւ հրացանի ջնդակով մը, և գլուխը սեստիկ ճչուռեցաւ։ Ռուսք իսկայն բռնեցին զայն։ «Թշնամին, կը գրէ Մ. Քրասնով, նստած էր, Խազախներէ չրջապատուած, և ցաւէն վայնասուններ կ'արձակէր, վախն ի վախը բոլորտիքը նայելով կամ վիրաւոր գլուխը չօշափելով։ Խազախները մոռնալով թէ իրենց առջեւ թշնամի մը ունին, արգահատանքով և կարեկցութեամբ զայն կը դիտէին։

«—Ահա բռնուեցար, եղբայր, բաւանոնցմէ մին ռուսերէն, մի՛ վախնար, քեզի չարիք պիտի չընենք»։

Եւ ուրիշ մըն ալ Ճաբոնցիին համազգեստը քննելով յարեց.—

«Կարմիր բանթալոն, կանանչ երիզ, շատ լաւ ձեւուած բաճկոնակ։ Շատ աղէկ կը հագուեցնեն կոր իրենց բանակին մէջ։»

Խազախները սկսան ամէնքն ալ քննել Ճաբոնցիին համազգեստը. նոյն իսկ մէկը կսմիթ մը տուաւ անոր, մը կանանչքին տակունութիւնը հաստատելու համար։

«—Դէշ չէ, միսերին տեղն է այդ ժսլովուրդին, կարճ է, բայց լեցունկեկ, արդարև չենքով չնորհքով մարդ մը որ կրնայ կռուիլ։ Ի՛ուզե՞ս քիչ մը բան ուտել, բարեկա՛մ։»

Ճաբոնցին բան մը չհասկնալով, շարունակ ձեռքը գլուխին կը տանէր և կը հառաչէր։ Ցայտնի էր թէ վէրքը շատ ցաւ կը պատճառէր։

«—Կը ցաւի՞, եղբայր, բաւ Խազախ մը։ Կ'անցնի, հոգ չէ։ Հիւանդապանը քեզ պիտի աղէկցնէ։ Եւ յետոյ, բարեկամս, Խազախներէն պէտք չէ վախնաք։ Մենք ալ մարդ ենք։ Կը հասկնանք թէ ի՞նչ է պատերազմը։ Որովհետեւ դուն մեր գերին ես, պէտք է գթանք քու վրադ, և կը գթանք ալ։ Զինարէն կը խօսի՞ս, բու.հա.ու։»

Բայց գերին չինարէն ալ չէր գիտեր, եւ շարունակ գլուխը կը ցուցընէր։

«—Կը ցաւի՞, վիրաւորուա՞ծ է։ Զեհո, Բու.հա ու։ Կը հասկնամ կը ցաւի։»

Յետոյ իրեններուն դառնալով, Խազախը հարցուց.—

«—Արդեօք քիչ օղի տանք իրեն։ Վօտքն, թէլը, անմիջապէս կը բժշկէ քեզ։»

Առաջարկութիւնը իսկոյն ընդհանուր հաւանութեան արժանացաւ, եւ վօտքան, թէեւ արգիլուած է զինուորական իշխանութիւններէն, մէջտեղ ելաւ։ Ճաբոնցին համ առաւ անկէց։

«—Է՛ ուրեմն, եղբայրս Ճաբօշա (փոքրիկ Ճաբոնցի), աղէկ է, այնպէս չէ՞ ռուսական վօտքան, Զանհ.Հօ։»

Ճաբոնցին կը խմէր եւ գլխով հաւանութեան նշան կուտար։ Կարծես ցաւը կը պակսէր, եւ կ'սկսէր քունը գալ։

«—Հապո՛ն, եղբայր, քնացիր հիմա, քունն ալ աղէկ է։»

Ծարդէ անկողին մը չինեցին ասոր, գլխուն տակը բարձ մը դրին, յետոյ վերարկուով մը ծածկեցին, և քնացաւ խորունկ մը։

«—Խեղճ մարդիկ, բաւ ենթասպայ մը, տայդ մահուան մը կը դիմեն։ Ինչպէս չեն հասկնար թէ այս բոլոր իրենց զոհողութիւնները երբեք օգտակար պիտի չըլլան իրենց։

«—Կը յուսան», ըսաւ ձայն մը խարոյկին մօտ, որուն վրայ թէյամանը կախուած էր։

Քիչ մը լռութենէ վերջ, ենթասպան յարեց.—

«—Երբ արթնայ, քիչ մըն ալ վօտքա տալու է անոր, յետոյ թէյ կուտանք, խեղճը խիստ յոգնած է։»

Երբ քանի մը ժամ վերջ, Խազախները գերին բանակին կեդրոնը տարին, այնչափ լաւ կերած խմած էր որ հազիւ կրնար ոտքերուն վրայ կենալ, վօտքայի տակառ մը դարձած էր։»

*** Ռուսական լրագիրները, թէեւ քիչ մը ուշ, չնորհակալութեամբ կը յիշեն ծովակալ Քամիմուրայի վեհանձնութիւնը և մարդասիրութիւնը, ամբողջովին աղատած ըլլալուն համար Բուլիքին մարդիկը, փոխանակ իր ամբողջ նաւախումբով Ռօսիային և Կրօմսթոյին ետեւէն իյնալու, ինչ որ կրնար ընել։

*** Ռուս նաւային մասնագէտները կը յայտարարեն թէ ենթադրելով իսկ որ Պալթիկի նաւատորմը Սեպտ. 15ին ճամբայ ելնէ, պիտի չկրնայ Վլատիվոսթոք հասնիլ Նոյ.ին կէսէն առաջ, որ ատեն նաւանանգիստը սառած պիտի ըլլայ։ Ուստի մեկնիլը խիստ անհաւանական է։

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ.— Մ. Տէլքասէ և Բարիզի սպանիական դեսպանը Օգս. 19ին Համաձայնութիւն մը առաջարկեցին Պիրէնեանդ մէջ երեք երկաթուղիի գիծերու շինութեան համար։ Այս Համաձայնութիւնը երկու երկիրներուն Ծորդրարաններուն կողմէ պիտի վաւերացուի ամառնային արձակուրդէն վերջ։

ՅԵՂԱՑԻՆ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՏԿԱՐԱՑՈՒՄԸ.— Քէնպրիճի մէջ նախագահութեամբ Մր. Պալֆուրի գումարուեցաւ Բրիտանական ընկերութիւնը։ Ճառեր արտասանեցին Վարչապետը և կրթական Նախարար Մր. Կօրսթ, և խօսեցան գլխաւորաբար ցեղային ֆիզիկական տկարացման վրայ։ Կրթական Նախարարը յայտարարեց թէ գաւառներու կրթական իշխանութիւնը պէտք է մասնաւոր վարկեր ունենան աղքատ դպրոցական տղաքներու կանոնաւոր սնունդ մատակարարելու, ուրիշ մասին անոգ ծնողքները պատժելու։ Օրէնքի տակ պէտք է առնուին, ըսաւ, պզտիկ տարիքի մէջ և կամ ֆիզիքապէս տկարներու մէջ եղած ամուսնութիւնները։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.—Նայէ Ֆրայէ Բրեսէ կը յայտարարէ թէ Վատիկանի մէջ երկար ատենէ ի վեր դրամական նեղութիւն կը տիրէ։ Նոր Պապին հրամանաւ Վատիկանեան պաշտօնատարներուն թոշակները հետզհետէ կը զեղչուին, երբեմն մինչեւ չորս հինգերորդ։ Պապը կը խորհի նաև Լոնտոնի Պանքաներուն մէջ գտնուած Վատիկանեան դրամները (20 միլիոն ֆր.) առնել և 3½% իտալական ռանթի վերածել։ Հին Բիէմոնթի հաշիւներէն Իտալիոյ կառավարութեան անցած ղբրամներն ալ Պապը պահանջեր է։ Ուխտաւորութեան հասոյթները պակսած են, որովհետեւ ամենէն աւելի ֆրանսացի ուխտաւորներն էին որ առատ դրամ կը ձգէին Վատիկանի մէջ, բայց վերջին խնդիրներուն համար հոսանքը իջած է և Ֆրանսայի լուծուած Միաբանութիւններէն ալ դրամ չերթար այլևս։ Հանգանակութեան համար կարտինալ Սաթօլլի Ամերիկա ղրկուած է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ, Օգստ. 22. — Զինական աղբիւրէ կը ծանուցուի թէ ամսոյս 21ին Ճաբոնցիք ծովու կողմէ ռմբակոծեցին Բորթ Արթուրը, առաւաւան ժամը 6էն մինչև կէսօրէն ետք ժամը 1, երբ ռուսական մարտկոցները յաջողեցան լռեցնել ճաբոնական թընդանօթները, և պարտաւորել ճաբոնական նաւատորմը դէպի ծով քաշուելու։

ԲԱՐԻԶ.— Մարքեն կ'ըսէ թէ պաշտօնական հեռագրի մը նայելով, ռուսական Տիանա յածանաւը Սայկոն (Քօյինչին) հասաւ։

ՋԻՖՈՒ. — Ճաբոնցիք Ռուսերը վանեցին Բիժան ծոցէն, և գրաւեցին պաշտպանութեան ներքին գոտիին աբեւմտեան մասին հիւսիսային ամրոցը։ Բայց Ռուսերուն կրակը չթողուց որ նոյն ծոցին եզերքին մօտ գտնուած բերդը գրաւեն։

— Բորթ Արթուրի առջև գտնուող Ճաբոնցիք օգնական զօրքեր ստացան որոնց թիւը 30,000ի կը հասնի։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Զօր. Սամսոնով չէ մեռած, ինչպէս ծանուցուած էր։ Ընդհակառակն կատաբելապէս բուժուելու վրայ է։

ԼՈՆՏՈՆ. — Տէյլի Թելեկրաֆ կ'իմանայ թէ ամսոյս 19ին, ճաբոնական զօրախումբ մը մինչև 5 քիլոմէթր մօտեցաւ Լիաօ-Եանկի արեւմտեան կողմը գտնուած ռուսական դիրքին։ Ուրիշ ճաբոնական զօրախումբեր կը յառաջանան արեւելեան և հարաւային ուղղութեամբ։ Օգը աւելի նպաստաւոր եղած է զինուորական գործողութեանց։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ. — Տեղական Լիաբօնով Օգս. 21ին կը տեղեկագրէ. — Թշնամին երկու ժամ ռմբակոծեց մեր Քօրսաքովայի դիրքը (Սախալին կղզի), յետոյ անյայտացաւ։ Բաղաքին կրած վնասները աննշան են։ Մեզմէ ոչ մեռեալ կայ ոչ վիրաւոր։

ՇԱՆԿԱՑ. — Ֆրանսական Շանսի յածանաւը Վուսսունկէ հեռագիրներ բերաւ հոս։ Իր ճամբորդութիւնը սակայն ո և է առնչութիւն չունի ճաբոնական թորփիլահալածի մը այս նաւահանգիստը հասնելուն հետ։

ԼՈՆՏՈՆ. — Օտար Տէրութեանց Շանկայի հիւպատոսները երեկ գումարուեցան և որոշեցին ազգու միջոցներ ձեռք առնել Զինու չեզոքութիւնը յարգել տալու և ճաբոնական յարձակումներու դէմ հակելու համար։ Զինացի կառավարիչը որոշեց որ Ասֆոլց յածանաւը և Կրօմսթոյ թորփիլահալածը կա՛մ ընդհատեն իրենց սկսած նորոգութիւնները և վաղը (երէկ) կէսօրէն առաջ մեկնին նաւանանգիստէն, և կա՛մ զէնքնկէց ըլլան։

— Բորթ Արթուրի մէջ ճակատա-

մարտը կը յարուցանուի կատաղաբար։ Անցեալ ուրբաթ և Շաբաթ տեղի ունեցած յարձակումները եւ մղուած են անգին կորուստներով։ Կը հաշուուի թէ պաշարման սկիզբէն ի վեր Ճաքոնցիք 40,000 (.՞) հոգի կորսնցուցած են։

ՇԱՆԿԱՑ. — Ամերիկեան մարտանաւերը միշտ պատերազմական պատրաստութեան մէջ են, նաւահանգիստը ապաստանող առուակաձև մարտանաւերու վրայ յարձակելու ճաքոնական ամէն կարելի փորձ արգիլելու համար։

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԳ. — Զինուորական շրջանակներու մէջ կը ծանուցուի թէ Ռուսերը Սեպտեմբերի մէջ միայն յարձակողականի պիտի սկսին։

ԶԻՒԱԿՈ. — Փոթորիկ մը աւերեց Սէն Բոլ և Մինինէաբոլիս քաղաքները, 12 միլիոն տոլարի վնաս պատճառելով։ Երեսուն մեռեալ և 500 վիրաւոր կան։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ Պատրիարքարան հասած նամակներ կը տեղեկացնեն թէ՝ Ս. Հայրապետը ասկէ առաջ եկեղեցապատկան կալուածներու մասին դիմում ըրած էր Վեհ. Ջարին։ Այս անգամ Ռուսիոյ Արտաքին գործոց Նախարարութեան կողմէ հաղորդուած է Ն. Ս. Օծութեան թէ՝ իր խնդրագրէն առաջ Վեհ. Ջարը արդէն նկատողութեան առած է կալուածներու գրաւման խնդիրը և իր բարեհաճութեան առարկայ ըրած է զայն։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան երէկ Սոֆայէն ճամբայ ելած է մայրաքաղաքս գալու համար։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ վարժարանի նախորդ տարուան շրջանաւարտներէն Պ. Հրաչեայ Լուսապարոնեան մայրաքաղաքս եկած էր, բարձր. վարժարանի մը դասընթացքին հետեւելու համար։ Բայց վարժարանին Խնամակալութիւնը իր վերջին նստին մէջ նկատողութեան առնելով այդ խնդիրը, որոշեց որ յիշեալ ուսանողը, Կարին երթալով Սանասարեան վարժարանին մէջ ուսուցչութեան պաշտօնի ձեռնարկէ։ Պ. Հրաչեայ Լուսապարոնեան մէկ քանի օրէն կը մեկնի Կարին։

ԱԶԱՏԼԻԻ եկեղեցիին աւագերէց Տ. Դաւիթ քհ. Ճանիկեանի, Մաղկեայ փիլոն կրելու արտօնութիւն տրուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ նորընծաներ կառավարիչ Բէյնթ պէյ ընդհանրութեան քարէ ղրկած է Ս. Պատրիարք Հօր, որ Ն. Վսեմութեան նոր պաշտօնը շնորհաւորած էր։

Ն. Ս. ՕՇՈՒԻԹԻՆ Հայոց Հայրապետը օրհնութեան Կոնդակ մը ղրկած է Բարսեղ էֆ. Սիմսարլեանի որ միշտ հոգածութիւն ցոյց կուտայ մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն մէջ գբաղուած էջմիածնի գանձանակներու արդիւնաւորման համար։

ՇՈՒՄԼԱՑԻ հոգաբարձութիւնը խընդրած է Պատրիարքարանէն որ կարող ուսուցիչ մը և երաժիշտ մը ղրկէ տեղւոյն ազգ. վարժարանին համար։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. փոխ. Տ. Գէորգ եպս. Երէցեան կիրակի օր, Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Մաքրիգիւղի եկեղեցիին մէջ։

ՆԱԱՍԻԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Թէլեան Բարթող, Գայսէրլեան Սիմոն և Գարակէօզեան Եղուարդ էֆէնտիները։

1. Ս. Պատրիարք Հայրը Նպաստից Մնուցիկին ելմտական վիճակին վրայ կարեւոր տեղեկութիւններ տալով հաղորդեց նաեւ հաչուոց մէկ ամփոփումը, որմէ կը յայտնուէր թէ տարւոյս Յունուար 1էն մինչեւ Յուլիսի վերջ Նպաստից Ստուգիչը վճարած է գաւառ. կարգի դպրոցներու թղակներուն համար 892 օսմ. ոսկի 6,20 չէնթ, որբանոցներու համար 919 ոսկի 12 չէնթ, կրօտելոց համար հացագին 660 ոսկի 63½, առձեռն նպաստներու, դասագրքի տպագրութեան, դպրոցական պիտոյքներու, թղթատարի և այլ ծախուց համար 310½ ոսկի, բարեսէր ազգայնոց ինքնարաղա ողորմութեանց արդիւնքը։ Ցանձնաժողովը այս տեղեկութիւնները ստանալով իր շնորհակալիքը յայտնեց Ս. Պատրիարք Հօր իր տարած մասնաւոր աշխատութեանց համար։

2. Ցանձնաժողովը նկատելով որ դպրոցական նոր տարեշրջանի առթիւ գաւառական դպրոցներու յատկացուելիք նպաստը անցեալ տարուան քանակութեամբ չարունակել կարելի չէ նիւթական միջոցներու անբաւականութեան և կարօտութեան նորագոյն պէտքերու պատճառաւ, զեղչեց այդ նպաստից քանակութիւնը, որոշելով սակայն որ գիւղական կարօտ դպրոցներ ստանան միշտ իրենց նպաստը և քաղաքներու վարժարանները մատակարարուի ոչմիայն կեդրոնին այլ տեղական միջոցներու օժանդակութեամբ։

3. Պալենց գրատունը առաջարկած ըլլալով ինչ ինչ պայմաններով իրեն յանձնել ծանօթ գեղագիր Թոնտաճեան էֆ.ի կողմէ պատրաստուած և Ցանձնաժողովին ծախքովը հրատարակուած գեղագրութեան տետրակներու, ինչպէս նաեւ Մայրենի Լեզուի դասագրքերու վաճառման գործը և Ցանձնաժողովին նախորդ մէկ որոշումին համաձայն այս մասին իր ծրագիրը ներկայացուցած ըլլալով, ընդունեցաւ այդ ծրագիրը քանի մը կէտերու բարեփոխմամբ և որոշուեցաւ յատուկ պայմանագրով նոյն գրատան յանձնել Ցանձնաժողովոյ բոլոր գիրքերուն վաճառումը։

4. Պէրութի գերմանական որբանոցին 10 կարօտ սանուհիները իրենց ուսման շրջանը լրացուցած էին և զանոնք Որբանոցէն պահանջելով իրենց ծնողավայրը ղրկելու հոգը Պարիարքարանի կողմէ յանձնուած էր Պէրութի հոգեւոր հովիւին և մասնաւորապէս տեղւոյն վաճառականներէն Կիւլպէնկեան Յովհաննէս էֆ.ի։ Այս անգամ Կիւլպէնկեան էֆ. իմացուցած ըլլալով որ Պատրիարքարանի յանձնարարութիւնը կատարած է խնամով և կարօտ սանուհիները ապահով եղանակով վերադարձուցած է իրենց ծնողավայրը հայթայթելով անոնց ճամբու ծախքը, Ցանձնաժողովը գոհ մնաց Կիւլպէնկեան էֆ.ի այս մարդասիրական հոգածութենէն և որոշեց շնորհակալութեան գիր մը գրել յիշեալ էֆ.ի։ Ցանձնաժողովը այս առթիւ տեղեկանալով որ որբանոցին վարչութիւնը նոյն 10 կարօտ սանուհիները իրր սպասուհի ասորանոր տուները ղրկած էր և այս անգամ եւս առնուած են, որոշեց որբանոցի վարչութեան գրել որպէս զի իրենց ուսման շրջանը աւարտելէ վերջ որբանոցին Հայ սանուհիները Պատրիարքարան վերադարձուին իրենց ծնողավայրը ղրկելու համար, ինչպէս որ առջի օրէն որոշուած է այս պարագան։

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ կ'իմանանք թէ Արշակ էֆ. Սուրէնեան յաջող քննութեամբ մը առաջնակարգ աստիճանաբոյժի վկայական ստացած է Բարիզի Աստիճանաբուժական վարժարանէն, որուն ամբողջ շրջանը աւարտած էր քրանչան աշխատութեամբ։ Երիտասարդ աստիճանաբոյժին պատրաստած հմտալից թեզը խոր տպաւորութիւն մը թողած է զինքը քննող ականաւոր բրոֆէսորներուն վրայ, որոնցմէ մէկուն՝ Բրոֆ. Մ. Պլլիօբրայի, աշխատանոցը վարել կոչուած է ամառնային արձակուրդի առթիւ, անոր բացակայութեան շրջանին։ Սուրէնեան էֆ. որ տեսականին հետ գործնականն ալ լիուլի իւրացուցած էր դպրոցին մէջ, հիմա Բարիզի ամէնէն բանուկ աստիճանաբուժական մէկ հաստատութեանը մէջ, ամէնէն դժուարահաճ Բարիզցիներն իսկ կը գոհացնէ, ինչ որ գրաւականն է արուեստին մէջ ունեցած իր անժխտելի արժանիքին։ Պոլսոյ աստիճանաբուժական դասը այսպէս պատուաբեր յաւելում մը պիտի ունենայ ի մօտոյ, երբ Սուրէնեան էֆ. մայրաքաղաքս ժամանէ։ Ջերմապէս կը խընդակցինք Արշակ էֆ.ի, իր այս յաջողութեանը համար և լաւագոյն ապագայ մը կը մաղթենք։

ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Կը բացուի սեպտեմբեր 6/19ին։ Ունի մէկ տարի նախակրթարանի և եօթը կրթարանի շրջան մը։ Ցնոյց ուսանողք եթէ յարմար դատուին՝ կը ղրկուին Վենետկոյ Բարձրագոյն Վարժարանը և անկից Եւրոպիոյ արուեստից համալսարաններ։ — Լեզուներէն կ'աւանդուին Թուրքերէն, Հայերէն, Գաղղերէն (նաև խօսելուն սովորական), Իտալերէն, Գերմաներէն, Անգլերէն։ — Ուսմանց ծրագրին մէջ կան նաև ձայնական և գործնական երաժշտութիւն, մարմնամարզ և առողջաբանութիւն։ — Վարժարանը ունի քսան ուսուցիչներ ներքին և արտաքին, Պոլսոյ կարողագոյն դասատուներէն ընտրուած։ — Իւր օտարազգի անհամեմատ դիրքէն զատ՝ չէնքին վրայ այս տարի կրեց կարեւոր փոփոխութիւններ՝ առողջապահութեան աւելի եւս նպաստելու համար։ — Փափաքողաց կը ղրկուի Ցայտագիրը։ 10

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

23 Օգոստ. 1904

Ֆրանս. 3% Français)	98 15
Բէյժի (Tab. Turcs)	380 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	87 30
Երկաթուղի (Lots Turcs)	124 —
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	567 —
Թրանսվալ (Transvaal)	96 —

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՇԱԹ

Մէջլիսը Մալիյէ աղալըղնա Մէսքիւքեաթը Շահանէ իսարէսի միւտիրիյէթինէ ապատէթլու Բեամիլ էֆէնտի հաղրէթլէրի։

Մէսքիւքեաթը Շահանէ իսարէսի միւտիրիյէթինէ Խազինէի ճէլիլէի Մալիյէ միւշավիր մուավինլիյի ինզիմամըյլա իսարէի մէջէքիւրէ սէր չաշնի մէմուրը սատէթլու Հաղգը պէյ էֆէնտի հաղրէթլէրի թային պույրուլմուշ ըլը։

ՆԵՐՔԻՆ

ՀԻՃԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ-ՄԱԱՆ ԳԻԾԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԷՏՐՈՒԹ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՏՕՆԱՏԷՐԻՆ

Գ. ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Այս գիշեր ժամը 4½ին հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Մանզուսէի արտօնատէր Յովհաննէս Ֆ. էֆ. Գայսէրեանէ.

10 Օգոստոս

Կայս. բարձր պատուիրակութիւնը կրող Իզմիր յանձնաւը, ուր կը գտնուինք, այսօր ժամը 11ին Պէյրութ հասաւ։ Նաւահանգիստը գտնուող Օսմ. և օտար նաւերը ողջոյններ փոխանակեցին Իզմիրի հետ։ Մուտքը խիստ փառաւոր եղաւ։ Թէ՝ քարափին վրայ և թէ ծովուն վրայ՝ նաւակներով, նմանը չտեսնուած բազմութիւն մը խռնուած էր դիմաւորելու Կայս. բարձր պատուիրակութիւնը։ Կուսակալը և ուրիշ պետական պաշտօնատարներ չգնացին գալով բարի գալուստ մաղթեցին։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

Դ. ՀԵՌԱԳԻՐ

Գիշերուան ժամը 8ին ստացանք հետեւեալ հեռագիրը. —

Ժամը 12ին ցամաք ելանք։ Կայս. բարձր պատուիրակութեան անդամները, և պետական պաշտօնատարները երբ տեղւոյն կառավարչատունը հասան, հոն ընդունելութեան արարողութիւն կատարուեցաւ պաշտօնական համազգեստով։ Ցետոյ ուղղուեցանք Ն. Վսեմութեան կալուակալ փաշային պարանքը։ Պարտէզը գունագեղ լապտերներով լուսաւորուած է։ Բարձր պատուիրակութեան և այցելուներուն յատկացուած սրահները գեղեցիկ կերպասներով կահաւորուած ու զարդարուած են։ Ճոխ սեղան մը տրուեցաւ։ Ճաշի պահուն Վսեմ. Կուսակալ փաշան բանախօսութիւն մը արտասանեց, թուելով Վեհ. Սուլթանին մեծագործութիւնները։ Կուսակալը մաղթանքներ ըրաւ Ն. Կայս. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար, և բոլոր ներկաները ամէնքներով ձայնակցեցան։ Նոյնիմաստ բանախօսութիւններ արտասանեցին նաեւ արաբերէն լեզուաւ։ Պէյրութի երեւելիներէն Հասան և Ապտիւլքատէր էֆէնտիները, որոնց ամէնուն ալ շնորհակալութիւն յայտնեց Կայս. բարձր պատուիրակութեան նախագահ Վսեմ. Թուբխան փաշա։ Մանրամասնութիւնք նամակով։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Ելմտական նպաստաբար Մ. Բայաքով էֆէնթիալի դղեակը գնաց, Ֆէրտինանտ իշխանին առջեւ պարզելու Պուլկարիոյ ելմտական վիճակը։ Նախարարը էպէնթիալէն Բարիզ պիտի երթայ, Ֆրանսայի ելմտական նախարարին հետ պուլկարական փոխառութեան մը վրայ բանակցելու։ Նախարարապետ Մ. Բէթրով որ էպէնթիալ կը գտնուէր, Մարիէնպատ գնաց։

—Սոֆիայի թերթերը կը գրեն թէ այս տարի Պուլկարիոյ հողային բերքերը երաշտութենէն կէս առ կէս փճացած են։ Այս բանը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱՅԻՆ ԿՑՈՐԴԸ.— Անգլիական դեսպանատան նաւային կցորդը որ Իմօճրն պահականաւով Տարտանէլ գացած էր, կիրակի օր վերադարձաւ։ Կցորդը այցելեց Տարտանէլի նեղուցին առջեւ խարսխած օսմ. նաւատորմին մարտանաւերը։

ԹՐԻԲԻԵՀԵԼԷՆ սահմանագլուխին քնին Սէյֆուլլահ փաշա ելեւէնիա ժամանեց, սահմանագլուխի կայանները քննելու համար։

ՁԱՐԵՒԻՉ.— Ցունաց Պատրիարքարանը երէկ հեռագրեց Մոսկուայի Պատրիարքական Վանքին մեծաւոր Իւքովս արխիմանդրիտին, որպէս զի Բեթերսպուրկ երթայ և Ցունաց Պատրիարքին կողմէ ներկայ գտնուի նորածին Զարեւիչին կնունքին։

ՀԻՃԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ.— Դամասկոս-Մաան գիծին բացման կայս. պատուիրակութիւնը և այցելուները փոխադրող Իզմիր յանձնաւը կիրակի օր Հռոդոս ժամանեց և քանի մը ժամ ետք մեկնեցաւ Պէյրութ։ Մէտինէի միւթիթն, իմամներ և ուրիշներ ուղտերով ճամբայ ելան բացման հանդէսին ներկայ ըլլալու։

—Դամասկոս-Մաան գիծին բացման ի յիշատակ չքագրամ մը պիտի հատատուի։

ԱՌՈՂԶԱՊԱՀԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.— Վերջին 15 օրուան մէջ հասած լուրեր կը նշանակեն քոլէրայի դէպքերուն նուազումը և զգալի բարւոքում մը, որ յոյս կը ներշնչէ թէ համաճարակը իր արշաւող ընթացքը պիտի կասեցնէ։ Ռուսիայէն ազէկ լուրեր կուգան։ Ոչ միայն անհիմն ելաւ Բեթերպուրգի մէջ քոլէրա ծագելուն լուրը, այլ Պաքուի մէջ ծագած դէպքը ծանր հետեւանք մը չունեցաւ և Անդրկովկասեան կամ Պարսկաստանի սահմանակից նահանգներուն մէջ հանրային առողջութիւնը չի դադրիր գոհացուցիչ ըլլալէ։ Հետեւաբար համաճարակին Սեւ Մովի եզերքը տարածուելու վախը փարատեցաւ։ Ցոյս կայ որ Ասիական Թուրքիոյ ժամանումներուն դէմ Ռուսական դրած միջոցները պիտի վերնան յօգուտ նաւարկութեան, որուն գործառնութիւնները լրջօրէն խանգարուած են մեր նաւահանգիստներուն մէջ։ Պարսկաստանի լուրերն ալ գոհացուցիչ են։ Քանի մը կողմեր միայն հետքը կը մնայ և Թէհրանի մէջ համաճարակը կոտրած է։ Նոյն բարելաւութիւնը Միջագետքի և Պարսկաստանի սահմանակից նահանգներուն մէջ։ Վերջին 15 օրուան մէջ քոլէրան սաստիկ էր Պաղտատի, Մէնէֆլէի, Աշայիրի, Տաքուքի և մանաւանդ Սիւլէյմանիէի մէջ։ Վերջին շաբաթուն ամէնքը 361 դէպք և 363 մահ պատահեցան բոլոր գաւառներուն մէջ, մինչ նախորդ շաբաթները ասոնց եռապատիկն էր թիւը։ Եթէ այս թիւերը ճիշդ ալ չըլլան, դարձեալ կարելի է հեռեւցնել թէ բարւոքում մը կայ։ Ակէջ զատ, համաճարակը չէ անցած արդէն իսկ ճարակած տեղերէն։ Եգիպտոսի ժամանակը թեթեւցած է։ Բայ ի Ադէքսանդրիայէն, ուր շաբաթը 8—9 դէպք երեւան կ'ելլէն, և Զակազիկի և Բորթ Սայիտի մէջ կղզիացած դէպքերէն, ուրիշ տեղեր մաքուր են։ Հնդկաստանի մէջ զգալի փոփոխութիւն մը կ'ըլլայ, ժամանակը օր օրի կը նուազի։ Պոլսոյ առողջապահական վիճակը միշտ գոհացուցիչ է։ Մահերու թիւին վրայ թեթեւ յանելում մը, միշտ ծաղկախտ կամ թիֆոյէ քանի մը մահեր կան, բայց բժշկական յիշատակելի պարագայ մը չկայ, բաց ի ատամքսի և աղիքի բորբոքումներէն, որոնք առաջ կուգան տաքէն և պտուղներէն։

ԹԻՒՆԷԼԸ.—Զալաթիա-Բերա թիւնէլին մենաշնորհին առթիւ վէճ մը կար թիւնէլի ընկերութեան և Ճիպրայիլ Կազալէ էֆ.ի միջեւ։ Վէճը կարգադրուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ, վաւերացած կայս. Իրատէով, որուն համաձայն արդի Ընկերութեան մենաշնորհին պայմանաժամը 75 տարիի բարձրացաւ։

ԿՈՑՐԵՐՈՒ ԵՒ ԽՈՒԼ-ՀԱՄՐԵՐՈՒ պատսպարանը պիտի սկսի չնչուիլ Աճի Պատէմի կողմը, Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը։ Ճարտարապետ Մ. Վալորի, Բարիզի, Հռոմի և Պէրլինի նմանօրինակ հաստատութիւնները ուսումնասիրելով ծրագիր մը պիտի մատուցանէ։

ՍԵՐԳԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ. — Պոլսոյ սերպիական դեսպան Մ. Սիմիչ, որ Քարլսպատ կը գտնուի, Պոլիս չպիտի դառնայ։ Իրեն պիտի յաջորդէ Բարիզի նախորդ դեսպան Մ. Վէսնիչ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութեան խորհրդական Ռաֆոֆ պէյի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուած էր պետական հասոյթից աղբիւրներուն նկատմամբ ինչ ինչ խորհրդակցութիւններ կատարելու։ Այս յանձնաժողովին միւս անդամներն են պինուորական ու քաղաքային Հանգստեան Մնտուկներու վերատեսուչ Նուրի պէյ և Կեպք. պաշտօնատանց քննիչ Զիյա պէյ։ Կայսերական հրամանաւ, Մալիյէի Ժողովին Միւմէյիզ Հիլմի և թարգմանութեան դիւանի Միւմէյիզ Հալիմ էֆ.ները յանձնաժողովին քարտուղարութեան պաշտօնը պիտի վարեն։

ԳԵՐՄԱՆ ԴԵՍՊԱՆ Պ. Մարշալ ֆօն Պիպէրնշթայն որ ժամանակ մը ի վեր Եւրոպա կը գտնուէր, առջի օր Պոլիս դարձաւ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ. — Արքունի նաւարանին մէջ նորոգուող Հէյպէքճիւմա յանձնաւը, իբրև գպրոց-մարտանաւ պիտի յատկացուի Հէյպէլիի Ծովային Բարձրագոյն վարժարանին, ուսանողներու ուղեւորութեանց համար։

— Առաջնակարգ երկու Թորփիլահաղներ պիտի յանձնարարուին Եւրոպա, 300ական թոնօ տարողութեամբ։

ՕՏԱՐ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Ինչպէս յայտնի է կայս. կառավարութիւնը բացարձակապէս արգիլած է օտար վիճակահանութեանց թուլթերը։ Այս բրօմէսներուն մուտքը արգիլելու համար օսմ. երկիրները, միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Ծխատղերը, իւրաքանչիւր ամսակի համար մէկէն մինչեւ երեք ոսկի տուգանք պիտի տան եւ գնողները, երբ դատարան դիմեն, իրենց իրաւունքը պաշտպանելու համար, չկրնան լսուիլ իրենց բողոքը։

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՆՈՒԻՐԱԿԸ.— Հանգուցեալ պապական Նուիրակին կակղը երէկ բացուեցաւ Ֆրանսական հիւպատոսին ներկայութեան։ Սէլանիկէ կը գրեն թէ մահուան լուրը տխրութիւն պատճառած է տեղւոյն մէջ, մանաւանդ Լազարեան միաբանութեան։ Տ. Պոնէթթի, որ Սէլանիկ գտնուած է, անմոռանալի բարեգործութիւններ ըրած է։ Ֆրանկաց թաղին մէջ, եկեղեցիին շուրջի Լազարեան Միաբանութեան կալուածները իրեն կը պարտին, ինչպէս նաեւ Զէյթինլիքի պուլկար քօլէջը։ Իր բոլոր հարստութիւնը գըթութեան գործի յատկացուցած է եւ կարգ մը չէնքեր ու գեղեցիներ նուիրած է Մարապետներուն։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԴԵՐԸ. — Էլասոնիայի շրջակայ երկու գիւղերուն քրիստոնեաներէն ստորագրուած հանրագրութիւններ հասան Ցունաց Պատրիարքարանը. առով կը յայտնեն թէ կարգ մը չարամիտներու խուսափոյթ թելադրութեանց չանսալով, միշտ հաւատարիմ կը մնան Օսմ. Գահուն։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դպրոց—մարտանաւ մը հասաւ յուլիս 23ին Ափր. Տրիպոլիս եւ ողջունուեցաւ օսմ. բերդերէն։ Հրամատարը և սպաներ այցելեցին կուսակալի փոխանորդին եւ հրամատարին։ Մարտանաւը յուլիս 26ին մեկնեցաւ։

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱՑԻ գիծին երկրորդ շոգենաւը Հալեպ ալ Պոլիս հասաւ։ Ճիշդ նմանն է Պաղտատի։

ՏԱՂԱՒԱՐՆԵՐԸ. — Մայրաքաղաքիս բարեզարդութեան համար որոշուած էր փլցնել Պոլսոյ զանազան թաղերուն եւ երկաթուղիի գիծին վրայ գտնուած տնակներն ու տաղաւարները։ Պատկանեալ իշխանութիւնք հրաման ստացան գործադրել այդ որոշումը։ Երկու ամիս պայմանաժամ տրուեցաւ բնակիչներուն ելլելու։ Քիչ մը կարողները ուրիշ թաղեր պիտի երթան, աղքատ գաւառացիք իրենց տեղերը պիտի դարձուին, իսկ գաղթականները պիտի յանձնարարուին գաղթականաց յանձնաժողովին։

ԶԻԹԱՍՏԱՆՆԵՐ. — Անատոլուի երկրագործական քննիչ յանձնաժողովը տեղեկագրեց թէ, Ատանայի Նահանգին մէջ, Այասի նաւահանգիստէն մինչեւ 35 ժամ տեւողութեամբ մեծ ձիթատաներ կան որոնք չեն շահագործուիր։ Ուստի միջոցներ ձեռք առնուեցան, գիւղացիներուն սովորեցնելու համար ձիթենիի պատուաստման եղանակը, որով կարելի պիտի ըլլայ նոյն, ինչպէս նաեւ Ալէքէքէի եւ Անթարիոյ ձիթատանները շահագործել, մեծ չափ մը ապահովելով երկրին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀՀ.— Երէկ առաւտ, ժամը 3ին հրդեհ ծագեցաւ, Բերա, Բանկալթի, Պայիր փողոց, Նպարավաճառ Եուվանի սեփական և իտալացի ատաղձագործի մը բնակած տունէն։ Թաղը ամբողջ փայտէն ըլլալով, հակառակ բուռն ճիգերու, քիչ ժամանակի մէջ այրեցան 10 փայտէն տուն, որոնց մեծ մասին մէջ կը բնակէին Հայ ընտանիքներ։ Բաշերը արգիլելու համար առան մը վար առնուեցաւ։ Հրդեհը ծագած տունը ապահովագրուած չէր։ Ընդհանուր վնասը 1000 ոսկի կը գնահատուի, որուն 570ը ապահովագրութեանց կը պատկանի։ Հրդեհին վայրը փութացած էր նաեւ Բերայի կառավարիչ Համտի պէյ։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացաւ հրդեհին պատճառներուն վրայ, բայց կը կարծուի թէ աքծի մը արդիւնք է։

— Առջի իրիկուն ալ, Եիւքսէք Գալաթրրը, Թեւթանիայի գէմը տուն մը այրեցաւ։ Ճէնքը 5000 ֆրանկ ապահովագրուած էր։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Էզէլ Ալիրէթէն 150 չափ աւազակներ Ճապաղլուրի Գոտը Մարտէք գիւղին վրայ յարձակելով, կարգ մը վնասներ հասցուցին։ Այդ դէպքը իմացուելով զինուորներ ղրկուեցան։ Աւազակները գէնք քաշեցին զինուորներուն դէմ, որոնք փոխադարձաբար պատասխանելով աւազակներէն մէկ քանին սպանուեցան և ոմանք ալ վիրաւորուած ձերբակալուեցան։ իսկ միւսները տեղւոյն դիրքէն օգտուելով փախան։ Զինուորները ոչ է վնաս չունին։

(Սապահ)

ԿԵՍՈՒՐԻՄԸ ՈՒՍԱԿԱՆԸ.—Սկիւտարի Ֆաղ Համամ փողոցին մէջ առջի օր արտայոյզ տամ մը տեղի ունեցաւ։ Սինեոր Եաքոյի ծերունազարդ մայրը։ Հրեայ բեռնակիրի մը ուսերուն վրայ տառղուած, եկաւ ափ առաւ իր հարսին դուռը, իր անդամալոյծ մարմինը հանգստացնելու համար անկիւն մը խնդրելով անոր բաղմոցին վրայ։ Շնորհալի հարսը չառ տաք ընդունելութիւն մը ըրաւ այս ուսաբարձ կուսուրին եւ փողոցին դրան երիգերը դնելով ինք ալ, բոլոր մարմնովը, այժ տալու դուռին որպէս զի չբացուի։ Հեղկեղսուրը ի զուր աղերսեց, ի զուր։ Իսրայէլի հարսերուն բարի յատկութիւնները գովաբանեց։ Աբրահամու թոռնուհին անողոք մնաց, մինչև որ բեռնակիրը, այլ ևս ուժասպառ, գետին թաւալեց այս մսեղէն բեռը։ Խեղճ կնոջ աղերսագիր ձայներուն վրայ ոստիկանութիւնը գալով Գուզկունճուքի Հրէից հիւանդանոցը փոխադրեց իր զաւակներուն տունէն վտարուած այս կինը։

ՄԻՇՏ կը կարէ.— Առջի օր Սկիւտարի Տաղ Համամ փողոցին մէջ յանկարծամահ եղաւ Հայ հնակարկատ մը, երբ փողոցը նստած կօշիկ մը կը կարկտէր։ Խեղճ մարդը, հոգին ասանդելէ ետքը, տակաւին ձեռքին մէջ ունէր ասեղը, և կարծես թէ տակաւին կը կարէր, իր դժբախտ ընտանիքին ապրուստը ճարելու համար։ Ոստիկանութիւնը, յետ քննութեան, արտօնեց թաղումը։

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇ մը կը պատէր երէկ Վոսփորը։ Մէջը աւելի խիտ էր Ռումելիի եզերքը։ Շերքէթի շոգենաւերը այս պատճառաւ յապաղում ունեցան և քանի մը նաւամատոյցներ չի հանգիստեցան։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. — Եղեռնադատ Ատեանը 4 տարի տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Օննիկ անուն պատանի մը, որ անցեալ Ապրիլին Սկիւտար, Իճատիէ, Անասթասիա անուն կնոջ մը տունէն և Աւետիսի խանութէն զանազան առարկաներ և Ղազարոսի տունէն դրամ գողցած էր։ Սակայն դատարանը նկատելով որ Օննիկ անչափահաս է, մէկ տարի բանտարկութեան գեղչեց պատիժը։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները։—

ԼՈՆՏՈՆ, 23 Օգոստոս.—Շանկայի Ամերիկեան նաւաբաժնին հրամատար ծովակալը հրաման ստացաւ իր կառավարութենէն չը միջամտել ի նպաստ Ռուս մարտանաւերուն, երբ Ճաքոնցիք յարձակին անոնց վրայ։

ՎԻԵՆՆԱ.—Զրոյց կը շրջի թէ Ճաքոնցիք գրաւեցին Բորթ Արթուրի թիւ 25 ամրոցը։

ԲԱՐԻԶ.—Բորթ Արթուրը պաշարող Ճաքոնական բանակին 30,000 օգնական նոր զօրքը հիւսիսէն եկաւ։ Բերդաքաղաքը դեռ երկար ատեն դիմանալու երեւոյթը ունի։ Ուտեստի նուազութիւն չկայ։ Զինական մակոյկներ ամէն օր արմիք կը բերեն։ Ռուսք ականներ զետեղած և ամրացուցած են քաղաքին բոլոր շրջակայքը։

ՇԱՆԿԱՑ.—Նիքինկէն կը հեռագրեն թէ անգլիական «Զինենհոա» շոգենաւը, որ Քիաոչէուէյէն մեկնած էր, բռնուեցաւ ճաքոնական մարտանաւերէ, որոնք խուզարկելէ ետք նաւը զայն ազատ ձգեցին։

ՊԷՐԼԻՆ.—Քուբանցայէն կը հեռագրեն թէ Զինացի զօրավար Վէնկ նոյն քաղաքը հասած է Բէքինէն։ Ցայտարարեց թէ Զինաստան վճռապէս որոշած է չեզոքութիւնը յարգել։

ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԳ.— Քունկուզները հրոսախումբ կազմելով Մուքդէնի շրջակայքը կը յարձակին։ 1500 Խաղաներ ղրկուեցան անոնց դէմ։

ԲԱՑԱՌԻՍ ԱՌԻԹ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Լրագրոյս համակիր ճարտար արուեստագէտ մը, կը ստանձնէ բնականէն 4/5 անգամ խոշորութեամբ և կատարեալ ճշդութեամբ մեծցնել մեր միջոցաւ իրեն յանձնուած ամէն տեսակ լուսանկարներ, միմիայն 30 ղուրուշի խիստ դիւրամատչելի վարձքով։

Եթէ կ'ուզէք բարեկամաց կամ հեռաւոր սիրելիներու քով յարմարագոյն դիրատակ մը և սալոնները մէջ կախուելու գեղարուեստական անհրաժեշտ զարդեր ունենալ, առիթը մի՛ փախցնէք, քանի որ կարճ ժամանակ պիտի տեւէ։

Գաւառացիք ալ կրնան պատեհութենէն օգտուիլ, ղրկելով մեզի ժեծցուելիք լուսանկարին հետ 33 հատ մէկ ղրշ.նոց նամակադրոյժ։ 10—9

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

"ԾԱԽՈ՛ՂՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ,,

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵԾ ՍԽԱԼ ՄԸ

ԹԻՒՐ ԸՄՐՌՆՈՒՄՆԵՐ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր առեւտրական գործառնութեանց կամ անձնական ծախքերուն մէջ չատ անգամ անպէտ գնումներ, աւելորդ վճարումներ կ'ընենք և երբ կը զգանք թէ մեր դրամը գացած է աւելորդ բաներու, ինքզինքիս կ'արդարացընենք «Ծախո՛ղն ալ պիտի շահի, ա՛ն ալ պիտի ապրի» խօսքերով։ Մեր մէջ յաճախ գործածուած այս բանաձեւը, որ թէեւ հարեւանցի ակնարկով մը բանաւոր կը թուի, սակայն կ'արժէ գիտնալ թէ անտեսական տեսակէտով ո՛ր աստիճան ճշմարիտ է։

Եթէ իրաւ է թէ երկրին գործաւոր կամ արհեստաւոր դասուն մէջ կայ մասմը, որուն ապրուստը մեր անխոհեմ ծախքերով միայն կարելի է ապահովել, այն ատեն նոյն կարգի աշխատաւորներուն գործ հայթայթելու, անոնց գործերու յաջողութիւնը երաշխաւորելու համար պարտաւոր ենք այդ ուղղութեամբ ընթանալ միշտ։ Պէտք է կոտրենք, թափենք, չոայլաբար ծախենք, անպէտ մարդեր գործածենք, վերջապէս մեր դրամը ո՛և է եղանակաւ ապարդիւն ծախսենք, որպէս զի այդ միջոցով ոմանց ապրուստ հայթայթած ըլլանք։ Բայց ո՞րքան սխալ գաղափար։ Անոնք որ մեծ կամ փոքր սահմանի մէջ այս հաշուով կը գործեն, գիտէ՞ք թէ ո՛րչափ կը վնասեն թէ՛ իրենց նիւթական շահուն և թէ երկրին տնտեսական զարգացման։ Բացատրենք՝ հետեւելով նշանաւոր տնտեսագէտի մը կարծեաց.—

«Եթէ ապակիները չկոտրին, ապակեգործները ի՞նչպէս պիտի ապրին» ֆրանսական խօսքին սապէս կը պատասխանէ Պաստիա.— «Եթէ անզգուշութեամբ կոտրենք մեր պատուհանին ապակին ու 10 ղ. վճարելով վերստին անցընենք, ապակեգործին 10 ղրշ.ի գործ հայթայթած կամ ըստ այնմ շահ մը տուած կ'ըլլանք։ Այդպէս միայն։ Բայց եթէ հետեւցնենք որ ատով կրնանք արհեստաւորներու գործ հայթայթել կամ աւելի լայն սահմանի մը մէջ այդ միջոցով կրնանք երկրին ճարտարութեան նպաստել, չարաչար կը սխալինք։ Մեծ տգիտութիւն է այդպէս դրամ մը ի զուր ծախսելէ յետոյ զմեզ արդարացնել, ըսելով որ երբ այս կարգի ծախքեր չըլլան, գործաւորն ու արհեստաւորը ի՞նչպէս պիտի ապրին։ Որովհետեւ եթէ մեր ապակին չկոտրէր ու 10 ղրշ. ապակեգործին չտայինք, այդ դրամով մեզի անհրաժեշտ ուրիշ պէտք մը պիտի կրնայինք գոհացնել, թերեւս այդ դրամով մեր սնունդին, մեր հանդերձին և կամ մեր անձին աւելի անմիջական օգտակարութիւն ունեցող ուրիշ բանի մը, մեր մտաւոր զարգացման աստարող գրքի մը կը յատկացընէինք, ինչ որ այժմ չպիտի կրնանք ընել մեր դրամը անզգուշութեամբ կոտրած ապակիին կամ անոր համանման աւելորդ ու անպէտ բանի մը արդէն տուած ըլլալով։ Արդ, ինչպէս կը տեսնենք, եթէ անզգուշութեամբ ապակին կոտրելով 10 ղրշ.ի չափ օգտակար եղանք ապակեգործին, նոյնչափով վնասակար եղանք ուրիշ արհեստաւորի մը, նպարավաճառին, կօշկարարին կամ գրավաճառին, մանաւանդ մեր անձին, որովհետեւ, կը կրկնենք, եթէ ապակին չկոտրէր ու անոր վճարած դրամով մուճակ մը, գիրք մը կամ գործիք մը գնէինք, թէ՛ այն ապակին և թէ նոյն իրերէն մին միանգամայն պիտի կրնայինք վայելել։ Կը հետեւի ուրեմն թէ մեր ըրած ապարդիւն ծախքն մեզի վնաս մը միայն կայ, առանց երկրին ճարտարութեան օգուտ մը կարենալ ըլլալու։ Թերեւս ոմանք առարկեն թէ աւելորդ ծախսերը վնասակար են ժողովրդեան աղքատ ու միջակ դասուն,— քանի որ այդ կերպով անոնք կը զրկուին իրենց անմիջական օգտակարութիւն ունեցող պէտքէն — , սակայն անուշադ ներելի են հարուստներու, որովհետեւ անոնք անարգել կրնան պիտանիին ու կարեւորին հետ աւելորդ ու անպէտ ծախսեր ալ ընել, անոնք ի վիճակի են, առանց զրկուելու, չոայլութեամբ ծախսել, և այդ միջոցով օգտակար ըլլալ բաւական թուով գործաւորներու, արհեստաւորներու։— Հոս տեղն է յիշել թէ հարստութիւն մը վայելելու մասին մեր ռամիկ ժողովրդին մտքին մէջ արդէն թիւր ըմբռնումներ ու աղետալի նախապաշարումներ արիած են։ Անոնք սխալ գաղափարներու վրայ հիմնուած կարգ մը անարամարան առածներ շինած են. օրինակի համար, կ'ըսեն թէ «Այլքատը հարուստին չոայլութենէն կ'ապրի։— Դրամ դիզելը ժողովուրդին երակները կը չորցնէ։ - Իրենց դրամը մխող հարուստներ կը փնտռեն, սակայն երկիրը կը հարստացնեն» եւն. ու այս գաղափարներով տոգորուած, երբ տեսնեն հարուստ մը որ մեծափարթամ կեանք մը կը վարէ, իր դրամը անպատակ կը մխէ, զայն գործաւորին քարերը, ժողովուրդին նախախնամութիւնը կ'անուանեն, մինչ եսամոլ ու ընկերութեան անօգուտ մէկ անդամը կը նկատեն այն հարուստը, որ ժուժկալ է, կ'զգուշանայ այնպիսի ծախքերէ զրս խոհականութիւն ու օղջմտութիւն բացարձակապէս անօգուտ կամ աւելորդ կը դատեն։ Բայց ո՞րքան ձախող նախապաշարում, որովհետեւ ընկերութեան գործաւոր դասուն համար՝ լ աւելի օգտակար է խնայող ու զգուշաւոր հարուստը քան այն որ անխոհեմ ու չհայլ ծախքերով իր դրամը կը վատնէ։ Ճոխութեան մէջ յղփացող հարուստը երբ իր ունեցած դրամը չափազանցութեամբ, չոայլութեամբ կը վատնէ, ընականաբար այդ կերպով ու անոր չնորհիւ բաւական թուով մարդեր, սպասաւորներ, մատակարարներ, մանաւորներ կ'ապրին։ Բայց հաստատուն վիճակ մը չէ այս. անակնկալ արկած մը, յեղակարծ փոփոխում մը կրնայ այդ դրամին աղբիւրը ցամքեցնել։ Կը դադրի նոյն ճոխ կեանքը, և գուցէ չքաւորութեան կը մատնուին թէ՛ ինքը և թէ իրեն ծառայողները, մինչ իրեն գտնուած վիճակին համեմատ իրական ու ճշմարիտ պէտքերը յագեցնող հարուստը երբ կը խնայէ և դրամ կը դիզէ, այդ դրամով կա՛մ գործի մը կը ձեռնարկէ, կամ արդէն ունեցած գործը հետզհետէ կ'ընդարձակէ։ Իր խնայողութիւնը դրամատան մը կամ վաճառականի մը կուտայ և կամ անով հանրային ձեռնարկներու, բարենպատակ հաստատութիւններու համար կազմուած ընկերութեանց բաժնեթուղթեր կը գնէ, վերջապէս ամէն պարագայի մէջ հարուստը իր խնայողութիւնը իր կամ երկրորդի մը ձեռքով կը գործածէ ա՛նպիսի ձեռնարկներու, որոնցմով գործաւորը ու արհեստաւորը գործ, վաճառականը դրամագլուխ կը գտնեն և այդպէս խնայող հարուստին դրամը արդիւնաւորապէս գործածուելով, նորանոր հարստութիւններ կ'արտադրէ և այլոց բարեկեցութեան կը նպաստէ։

* * *

Թղթատարական ծրարներու հաստատութիւնը, որ նմոյշներու և փոքրածաւալ յանձնարարութեանց փոխանակութեան մեծ դիւրութիւն տալով երկրին վաճառականութեան զարգացման նպաստած է, կարգ մը հարուստներու ապարդիւն ծախսեր ընելու, անոտի հաճոյքներ գոհացնելու միջոց մը եղած է։ Անոնք այդ դիւրութենէն օգտուելով սկսած են ժամանակէ մը ի վեր եւրոպական նորաձեւութեանց վաճառատուններու պերճանքի յանձնարարութիւններ ընել։

Անցեալները մաքսատան մէջ պատահաբար տեսանք որ Հայ տիկնոջ մը հասցէին Բարիզեան վաճառատունէ մը եկած էր 100 ֆր. արժէքով ներքնազգեստ մը, որուն յար և նմանը կէս գինով և չատ աւելի պակաս կարելի է գտնել կամ պատրաստել Պոլսոյ մէջ — չմոռնանք ըսել թէ այդ ներքնազգեստը հազիւ 5-10 անգամ կրնայ գործածուիլ։— Դարձեալ Հայ տիկնոջ մը հասցէին եկած էր արդուզարդի բիւրեղայ պատ մը, որու մէջէն կարելւոր երկու պնակներ՝ տակաւին տիրուհւոյն ձեռքը չդպած՝ կոտրած էին ճամբան, ծովը նետելով անոր համար վճարուած 80 ֆր.ի գումարը։ Շատ երկար պիտի ըլլայ կատարեալ թուումն ընել այս կարգի յանձնարարութեանց, որով բաւական կարեւոր գումարներ յօդս կը ցնդին։

Արդարեւ այդ վատնուած դրամները կարգ մը հարուստներու պիտանի հաւասարակշռութիւնը չեն խանգարեր, սակայն փափաքելի էր որ այդ դրամները երկրին մէջ ա՛լ աւելի արդիւնաւոր ու օգտակար եղանակաւ մը ծախսուէին։

Հաճոյք գոհացնելու կամ չքեղ երեւնալու համար սպառած իրերը, որ պերճանք կը կոչուին, ներելի են երբ բանաւոր խնայողութեամբ պատշաճից, բարոյութեան և կիրթ ճաշակի սահմաններուն մէջ պահուին, իսկ անկէ դուրս աննպատակ մխումը, չոայլութիւնը եպերելի է միշտ, որովհետեւ դիւրակեցութեան միջոցները սպառելով, ընտանիքները թշուառութեան կը մատնէ, ու դրամագլուխները վատնելով մարդկային ընկերութեան բարօրութեան կը վնասէ։

ՎԱՀՐԱՄ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ԵՒ ՏՈՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Հմուտ ու փորձառու երիտասարդ մը կը փափաքի պաշտօնավարել պատուաւոր վաճառատան մը մէջ, չափաւոր պայմաններով։ Առաջնակարգ երաշխաւորութիւն։ Դիմել խմբագրատուն։

8—10

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆՑՈՒՄ

(ՄԻԲՈՒԻՐԻ ԶԷՄԱՆ)

Առեւտրական Բ. Ատենին առջեւ տեսնուած դատի մը առթիւ։

ՓԱՍՏԱԲԱՆԻՆ ԴԵՐԸ

Ի հրամանի գրուած մուրհակ մը հինգ տարիէն ժամանցումի ենթակայ է, եթէ օրէնքին տրամադրութիւններուն համեմատ գրուած ու խմբագրուած ըլլայ, այսինքն ապէս։— «Թուական։ Եհ 61 or յեսոյ պարտիմ վճարել ի հրամանի Տիար Թորոս Աբրահամեան եւ Ընկ.եան վերոյիշեալ 100 Օսմ. Ոսկիսն, որուն փոխարէնը յօժար կամովս ապրանքի ստացած եմ.—Թուական եւ. ստորագրութիւն»։ Փոխանակագրերուն պայմանաժամն ալ 5 տարի է։ Բայց պարզ և ներկայացնողին հաճուցուելիք (ալչք պօնօ) մուրհակները 15 տարուան ժամանցումի ենթակայ են։ Եթէ ի հրամանի գրուած մուրհակին պարտքը առեւտրական գործառնութենէ առաջ եկած պարտք մը չէ, ան ալ 15 տարիէն ետքը ժամանցումի ենթակայ կ'ըլլայ։

Դատարանի մը ներկայացած դատի մէջ եթէ ժամանցումի խնդիր կայ, անմիջապէս պէտք է այդ կէտին վրայ խօսիլ, որովհետեւ ժամանցումը միւսաՖՖաաբը իպթիտայիէ կամ մեսաիլը միւթեքէssիմէ, այսինքն նախնական պաշտպանութիւն է, և դատի մը մասին ո՛և է բառ արտասանելէ առաջ, պէտք է ժամանցումի վրայ խօսուի։ Հակառակ պարագային անա թէ ի՛նչ կ'ըլլայ։—

Այս օրերս դատ մը տեսնուեցաւ Առեւտրական Բ. Ատենին առջեւ։ Ե. էֆ. վաճառական Ա. էֆ.էն ի հրամանի մուրհակ մը պահանջէր 45 ոսկի, և կը խնդրէր որ սնանկ հռչակուի եթէ այդ պարտքը չհատուցանէ։ Պաշտպան փաստաբանը, փոխանակ անմիջապէս ըսելու թէ այդ մուրհակը ժամանցումի ենթակայ է, յայտնեց որ 2000 ղրշ. վճարում եղած և մուրհակին մէջ գրուած չէ։ Եթէ մուրհակին տէրը կ'ուզեմայ դրամ առած ըլլալը, թո՛ղ երդում ընէ։ Նաև այդ մուրհակին գումարը զուտ առեւտրական գործէ առաջ եկած չըլլալով, անանկութիւն չի կրնար պահանջուիլ։ Ի վերջոյ, պաշտպան փաստաբանը ապացուցց թէ մուրհակը 7 տարուան ըլլալուն համար ժամանցում եղած է և հետեւապէս դատն անլսելի է։ Ուստի խնդրեց դատարանէն որ ազերսագիրը մերժուի։ Խնդրարկու փաստաբանը, օրէնքին տրամադրութիւններուն համաձայն ըսաւ թէ միւռուրի զեմանը միւսաՖՖաաբը իպթիտայիէ ըլլալով, հակառակ կողմը դատին հիման մէջ (հասաբ տավա) մնալէ ետքը, այլ ևս անընդունելի է միւռուրի զեմանի առարկութիւնը։ Խնդրարկու փաստաբանը, հաստատելու համար թէ հակառակ կողմը դատին հիման մէջ մնած է, ըսաւ որ 2000 ղրշ.ի վճարման խօսք եղած է, որ իբր թէ չէ գրուեր մուրհակին մէջ, և յետոյ այդ պարտքը առեւտրական գործառնութենէ առաջ եկած չըլլալով կարելի չէ եղեր պարտականին սնանկութիւնը պահանջել։

Պաշտպան փաստաբանը թէեւ ջանաց իր սխալը դարմանել, սակայն գործը գործէն անցած ըլլալով, դատարանը, յետ խորհրդակցութեան, հարցուց այդ փաստաբանին թէ մուրհակին պարունակած գումարը իր փոխանորդեալին անձնական թէ առեւտրական գործառնութենէն առաջ եկած պարտք մըն է։ Փաստաբանը իր փոխանորդեալին անձնական պարտքն ըլլալը որոշապէս հաստատելով, առարկեց նաև թէ ի հրամանի մուրհակներուն ժամանցումն 5 տարի ըլլալով, այս դատին մէջ ալ ժամանցում կայ, որով դատն անլսելի պէտք է մնայ։ Դատարանը, յետ խորհրդակցութեան, իր արդար վճիռն արձակեց, փաստաբանին պաշտպանողական առարկութիւնները մերժելով սա հիման վրայ թէ որովհետեւ այս մուրհակին նշանակած պարտքը ոչառեւտրական գործառնութենէ մը ծագում առած է, ուրեմն 15 տարուան ժամանցումի ենթակայ է անիկա, և հետեւապէս, ներկայ պարագային մէջ, ժամանցումի խնդիր չկայ։ Այս եզրակացութեամբ, դատարանը որոշեց 45 ոսկիին վճարումը իսկ 2000 ղրշ.ին համար ալ երդում առաջարկեց խնդրարկու կողմին։

Ինչպէս կը տեսնուի, փաստաբանութիւնը չատ նուրբ արհեստ մըն է և յանախորդները պէտք է ուշադրութիւն ընեն որ իրենց դատերը օրէնսգէտ ու փորձառու փաստաբաններու միայն յանձնեն, եթէ չեն ուզեր վնասուիլ։

ՆՇԱՆ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՏԱՔՍԻ ԵՒ ՍՊԱՌՈՒՄ

	Տարեկան արտադրութիւն քիլ°	Սպառում 1903ի քիլ°
Ֆրանսա	700,000	4,000,000
Իտալիա	4,412,000	1,000,000
Զուիցերիա	50,000	1,500,000
Սպանիա	82,000	200,000
Աւստրիա	20,400	725,000
Մաճառ	11,500	
Ռուսիա, Կաւկաս	400,000	1,400,000
Պուլկ., Ռումանիա	88,000	
Յունաստան	60,000	15,000
Սեւանիկ, Էմիրնէ	200,000	
Գերմանիա		2,800,000
Անգլիա		800,000
Ամերիկա		4,900,000
Պրուսա	400,000	50,000
Սուրիա	450,000	100,000
Պարսկաստան	330,000	165,000
Թուրքիստան	820,000	700,000
Զինաստան	11,280,000	6,435,000
» Քանդոն	4,000,000	2,000,000
Ճաբոն	7,300,000	3,000,000
Հնդկաստան	1,200,000	1,400,000
Թոնքին	1,000,000	900,000
Եգիպտոս		180,000
Ափրիկեան Տրիպոլիս		100,000
Ալժէրիա		70,000
Այլ և այլք		600,000
	32,803,900	33,040,000

ՎԱՃԱՌԱՇԱՀ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

ԿԱԼԱՑ

Ժողովուրդ.—Նաւահանգիստ.—Սեղանաւորական հաստատութիւններ.—Երկաթուղի.—Վաճառականութիւն.—Սովորութիւններ

Կալաց Ռումանիոյ վաճառաշահ քաղաքներէն մէկն է, մրցակից Պրաիլայի, նաւահանգիստ Դանուբի ձախ եզերքին վրայ, Սեւ ծովէն 174, Պուքրէշէն 268 և Պրաիլայէն 40 քմ. հեռի։ Կալաց գրեթէ կղզի մըն է։ Հարաւի կողմէն Դանուբը, Արեւելեան կողմէն Պրատէք լիճը և Արեւմտեան կողմէն Սիրէդը շրջապատած են զայն։ Բնակչութիւնը 1895 ին 59,000 էր, մեծ մասամբ Հրեայ և Յոյն, որոնք առեւտրով և արհեստով կ'զբաղին։ Ժողովուրդին տարեկան աճումը անզգալի է քրիստոնէից համար, իսկ չա՛տ զգալի՝ հրէից համար։ Նաւահանգստի գլխաւոր ծախքնէ, Դանուբի Եւրոպական Յանձնաժողովին վճարուած տուրքերէն զատ, քարափի տուրքը, 20 սնդ. մէն մի թոնոյի համար։ Այս տուրքը 1/3 կը զեղչուի եթէ նաւը իր տարողութեան 2/3էն պակաս բեռ առնէ կամ պարպէ, և 2/3 կը զեղչուի եթէ բեռը տարողութեան 1/3էն պակաս է։ Թղթատարի և անցորդի նաւերը ազատ են տուրքէ։ 1895 ին այցելած են 2163 չոգենաւ և 2275 առագաստանաւ, ընդամէնը 1,418,000 թոնս տարողութեամբ։ Ամէնէն աւելի այցելող նաւերն են Օսմանեան, անգլիական, յունական, աւստրիական և ֆրանսական նաւերը։ Դանուբի քարափին վրայ, որ 1400 մէտր երկարութիւն ունի, հաստատուած են չոգենաւային զանազան ընկերութեանց գործակալութիւններ, Սակարանը, վաճառատուններ, մթերանոցներ եւն.։

Սեղանաւորական հաստատութիւններն են Պանք Նատիոնալի և Բրէտի Ակրիքոլի մասնաճիւղերը, մասնաւոր Պանքներ, Առեւտրական Սենեակ, Սակարան եւն.։

1897ին երկաթուղիք փոխադրած են 120,000 ճամբորդ, 629,000 ֆր. հասոյթով և 157,710 թոնս ապրանք 1,557,000 ֆր. հասոյթով։

Կալաց 1837 էն մինչեւ 1883 ազատ նաւահանգիստ եղած է։ Անկէ ի վեր վաճառականութիւնը տկարացած է։ Ներածուած գլխաւոր ապրանքներն են բամբակէ հիւսուածներ 642,000 թոնս, 4 1/2 միլիոն ֆր. արժէքով, հանքածուխ 90 միլիոն թոնս, 3 1/4 միլիոն ֆր. արժէքով եւն.։ Յետոյ կուգան բրինձ, խոհուէ, իւղ, բրդէ հիւսուածներ։ Կ'արտածուին մեծաքանակ արմտիք, փայտ, ալքոլ։ Պրաիլա ու Կալաց կը քաշեն մերձակայ երկիրներու երկրագործական արտադրութիւնները։ Բազմաթիւ աշխատութիւններ ապահոված են նաւարկութիւնը ստորին Դանուբի վրայ։ Բարափներու և մթերանոցներու շինութիւնը նոր դիւրութիւններ տուած է վաճառականութեան։ Երկաթուղիի գիծը առեւտրական նոր հրապարակներ բացած է։ Վերջապէս Կալաց օգուտ պիտի քաղէ մանաւանդ նաւարկութեան զարգացումէն, որուն ոյժ տուած է կառավարութիւնը 1896 ին և որ Դանուբի նաւահանգիստները ուղղակի յարաբերութեան մէջ կը դնէ Պոլսոյ, Աթէնքի, Արքիպեղագոսի, Աղեքսանդրիոյ և Ռոդէրտամի հետ։ Հինգ չոգենաւեր, որոնք 16,000 թոնոյի տարողութիւն մը կը ներկայացնեն, 15 օրը անգամ մը կ'երթեւեկեն Դանուբի և Ռոդէրտամի միջեւ։

Ներածուածները, որոնք 1896ին 121 միլիոն էին, 1897ին իջան 109 միլիոնի։ Այս նուազումին պատճառն է տուղական ճարտարարուեստին յարաճուն զարգացումը։ Ֆրանսա առաջին կարգը կը գրաւէ ներածուածներուն մէջ, 28 միլիոն ֆր.։ Յետոյ կուգան Անգլիա 23 միլիոն, Գերմանիա 13,7, Պելժիա 13,6, Աւստրիա 9,6, Թուրքիա 9, Իտալիա 4,5, Ռուսիա 3,8, Զուիցերիա 1,6։ Գալով արտածուածներուն, Անգլիա 21 1/2 միլիոնի ապրանք կը գնէ, մանաւանդ ատաղձ, Թրանսվալի համար, Պելժիա 4 միլիոն, Ֆրանսա 3,9, Թուրքիա 3,3, Պուլկարիա 1,5, Զուիցերիա 1,4, Իտալիա 1,3, Ռուսիա 594,000, Սերպիա 340,000, Գերմանիա 237,000 ֆր.։ Արտածուած գլխաւոր ապրանքներն են արմտիք, մորթ, գինի, արջառ, աղ, եւն.։

Ռումանիոյ մէջ հաստատուած սովորութիւններու համաձայն, Եւրոպական երկիրներու կողմէ ապառիկ կը յանձնուին ապրանքները, չորս ամիսէն մինչեւ մէկ տարի պայմանաժամով։ Անգլիա և Գերմանիա դիւրաւ կուտան 9 և 12 ամիս պայմանաժամ։ Միայն Ֆրանսա 3 և երբեմն 4 ամիսէն աւելի պայմանաժամ չի տար։

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐՆ ՈՒ ԱՐՀԵՍՏԳԻՐՆԵՐԸ ՎԱՆԱՅ ՄԷՋ

[ՇԱՀԵԿԱՆ ՏՈՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ]

Արհեստագործութիւնը բաւական ծաղկած է Վանայ մէջ։ Տեղական և շրջակայ գաւառներու պէտքերը լիովին գոհացուելէ վերջ, կարգ մը արտադրութիւններ ալ կ'արտածուին։ Բայց քանի մը արհեստներ, եւրոպական ճարտարարուեստներու մրցումին չկրնալով դիմանալ, հետզհետէ կը լքուին, մանաւանդ որ արհեստաւորներու մեծագոյն մասը, գրամագլխէ զուրկ ըլլալով, արհեստի զարգացումէն աւելի, իրենց օրապահիկը կը մտածեն, իսկ քիչ չատ դրամագլուխ ունեցող դասակարգը՝ ներածման վաճառականութեան նուիրուած՝ արհեստներու հանդէպ անտարակ մը արհամարհական վերաբերում կը ցուցնէ, թէեւ վստահաբար կարելի է ըսել որ դրամատէր ձեռքերու մէջ՝ արհեստը ներկայ վաճառականութենէն աւելի շահաւոր է։

Ամէնէն աւելի ծաղկած արհեստներն են.—

1. Ոսկերչութիւն.— 60ի մօտ խանութներ կան և 10է աւելի փորագրիչներ, որոնք գրեթէ անընդհատ գործ ունին։ Կը չինեն ամէն տեսակ նրբագեղ զարդեղէններ, գինդ, ապարանջան, մատանի, վարսակալ, գօտի, կամաներ, սպաններ, գաւաթ, ափէ, դգալ, սիկառի տուփ, ծխամորճ, մշտրակ եւն. «Սեաս» կոչուող սև միկնն և ճարտար փորագրութիւնը կատարելագործութիւն մը կուտան այս արհեստին՝ որուն արտադրութիւնները, տեղական սպառումը գոհացնելէ վերջ, օտար հրապարակներու վրայ ալ կը փայլին։

2. Դերձակութիւն.— 20ի մօտ հասարակ կոչուած դերձակներէն զատ որոնք ձեռքով օյմա, զպուն և այլն կը կարեն, կան 50է աւելի դերձակի (Ֆրենկ թէրզի) խանութներ. 10ը կանայի զգեստներու յատուկ։ Առոնցմէ քանիներուն կարերը, ճաշակի, ձեւի և կարի մաքրութեան կողմէ, մայրաքաղաքի դերձակներու գործերուն հետ կրնան մրցիլ։

3. Կօշկարուութիւն.— 35է աւելի խանութներ, եւրոպական կաշիներէ կը պատրաստեն ամէն տեսակ մուճակ, կիսակօշիկ, կրկնակօշիկ, մոյկ, կանացի սկարբին, փանթով, թէրլիկ, Պոլսական նուրբ ձեւաւորութեան հաւասար և աւելի տոկուն։

4. Ատաղձագործութիւն.— (մարանկոզ) Ընկուզենիի կոճղ արմատէ (ֆիւրիկ) կը շինուին ամէն տեսակ նստարան, աթոռ, բազմոց, դրասեղան սեղաններ, սնտուկ, պիւռօ, պահարան, նարտի տուփ, ափէ, շրջանակ, ալպօմ եւն. 20է աւելի խանութ գործատուներ կան որոնք չարունակ գործ ունին. արտածութիւն միայն կը պակսի, նոյնքան մըն ալ հիւսներ կան որոնք չէնքերու մէջ կ'աշխատին։

5. Ոսպանակուութիւն եւ կսաւագործութիւն.— Եւրոպական բելէյ ընտիր սոֆուտա, սոֆ, չարեաձեներ եւն, և տեղական նահապետական ճախարակով մանուած բամբակէ թելով տեղական կտաւներ կը գործուին, որոնք չատ կ'սպառին, մանաւանդ կտաւը, որմէ գիւղացին իր ամբողջ ճերմակեղէնները կը պատրաստէ և ներկուած կտաւեալ (չիբէ և օիլուկ) իր զգեստները։ Ընդհանրապէս տուներնուն մէջ աշխատելուն համար թիւերնին անորոշ է։

6. Սօղկարուութիւն.—50ի մօտ խանութներ տեղական 6-7 խաղախորդարաններու պատրաստած կաշիներէն պարզ ոռնամաններ (սօղ) կը շինեն որ ամէնէն աւելի կ'սպառի, ածան (զոյգը 10-18 ղրշ.) տոկուն և թեթեւ ըլլալուն համար արուեստական նրբութիւն ճաշակ միայն կը պակսին. ամբողջ հասարակութեան սովորական ոռնամանն է։

Ուրիշ արհեստաւորներ ալ կան որոնք ոչակայն կը յետոգիմին յամրաբար. ինչպէս երկաթագործներ (չիլեկիր) որոնք չէնքերու պիտոյքներ, կօճկէն (կէչմէ տիւյմէ), բանատեղի, փոկ, պտառեհանի երկաթ, կողպէք, երկաթէ գրնպակ (գօլ-տեմիրի) կը շինեն. բայց ասոնց մեծ մասը ածան գնով դրսէն ներածուելուն համար, արուեստը կը լքուի։ Դարբիններ (տեմիրճի) որոնք մանաւորապէս երկրագործական գործիներ, ջրաղացի և տնական գործիներ կը շինեն, ինչպէս խոփ, մանգաղ, գերանդի, չերչէր, բահ, բրիչ, ջրաղացի երկաթ, չիշ, խաչերկաթ եւն.։ Պղնձագործներ, որոնք չինկօ ամաններու և ափսէներու տարածուելէն ի վեր աւելի հին պղինձներ անագողներ եղած են, քան նորեր չինողներ, մինչ հին ատեաններ, ընիկ ծաղկած արուեստներէն մին եղած է։ Զիներ, որոնք տեղական կտաւը կարմիր ներկելով, զիլ կը չիներեն և վիլի վրայ ալ, ձեռքով սեւ ծաղիկներ տպելով, չիր կը պատրաստեն, գիւղացիներու և աղքատ դասակարգի համար։ Զառուխչիներ որոնք հում չբանուած կաշիներ կը չորցնեն, կը մաքրեն և կտրտելով կը ծախեն գիւղացիներու, որոնք այդ կտորները կապկպելով, իրենց չարուխ կը շինեն։

Ասոնցմէ զատ կան նաեւ ժամագործներ, թիթեղագործներ, ձուլիչ (տեքմէճի), ոսկեզօծող (եալտրզճի), չալագործներ, ներկարարներ, և այլն որոնք կարեւոր թիւ մը չեն կազմեր։

Ա.

* * *

Ծանօթ. Խմբագր.—Կը շնորհաւորենք Վանայ մեր պատուական աշխատակիցը իր քաղաքին արհեստներուն և առեւտրական կեանքին վրայ ա՛յքան կոկիկ տեսութիւն մը գրած ըլլալուն համար և կը յուսանք որ միւս գաւառներու մեր յարգելի աշխատակիցներն ալ կը հաճին այս ձեւով ամփոփ տեղեկութիւններ ղրկել մեզ տեղական արհեստներու և ճարտարարուեստի, ինչպէս նաեւ առեւտրական գործառնութեանց վրայ։ Այսպէս փոխադարձ ծանօթութիւններով կը յուսանք թերթիս միջոցաւ յարաբերութեան մէջ դնել ամէն քաղաքի վաճառականները իրարու հետ։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԳՈՐԾԵՐ

ՅԱՊԱՂՈՒՄ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄԻՆ ՄԷՋ

ԿՈՐՈՒՍՏ ԿԱՄ ՎՆԱՍ

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկաթուղւոյ ընկերութիւնները պարտաւոր են իրենց ժամանակացոյցներուն համեմատ չարժիլ, բացառիկ պարագաներէ զատ։ Այսպէս, երբ ճամբորդ մը իր տոմսակը կ'առնէ այն ինչ կայարանին համար, իրաւունք ունի կարծելու որ կառախումբը որոշեալ ժամուն պիտի հասնի հոն։ Եթէ յապաղում մը կրէ, ուրեմն փոխադրութեան պայմանագիրը լիովին գործադրուած չէ, և վնասուց հատուցման տեղի կրնայ տալ։ Բայց մինակ յապաղումը չի բաւեր որ վնասուց հատուցում պահանջուի։ Պէտք է որ ճամբորդը ապացուցանէ որ յապաղումը վնաս մը պատճառած է իրեն։ Կանոնը նոյն է երբ յապաղումը ապրանքներու յանձնումին մէջ ըլլայ։ Ղրկողը, ինչպէս նաև ստացողը, կրնայ պատասխանատուութեան խնդիր յարուցանել և եթէ երկաթուղւոյ ընկերութիւնը չհաստատէ որ յապաղումը ակամայ պատճառի մը արդիւնք է, կը դատապարտուի վճարել ղրկողին կամ ստացողին կորուստն ու այն չանը զոր պիտի ընէր։

Տեղէ մը ուրիշ տեղ փոխադրելու համար երկաթուղւոյ ընկերութեան մը յանձնուած ապրանքներուն տէրը կամ ստացողը իրաւունք ունի կորուած կամ վնասուած ապրանքին արժէքը պահանջելու։ Նաև իր վճարած փոխադրութեան ծախքերն ալ ետ ուզելու իրաւունք ունի, Այսու հանդերձ, կարգ մը ապրանքներ, ինչպէս գինի, օղի, գարեջուր, իւղ, ճարպ, աղ, արմտիք եւն. խոնաւութեան կամ ուրիշ պատճառներով կորստեան կ'ենթարկուին և ասոր համար պահանջում չի կրնար ըլլալ։ Միւս կողմէ, երկաթուղւոյ ընկերութիւնները պատասխանատու չեն այն վնասներուն համար որոնք առաջ կուգան պատատումէն։ Բայց իրենց կ'ինկայ զրկողին թերութիւնը հաստատել։ Երկաթուղւոյ ընկերութիւնները պատասխանատու ըլլալով իրենց գործակալներուն ըրածին համար, եթէ առանձնապէս գողութիւն մը կամ գեղծում մը գործեն, իրենք պարտաւոր են դրամատնել վնասը։ Նոյն իսկ պատասխանատու են երբ գողութիւնը գործողները իրենց ծառայութեան մէջ չգտնուած անձեր ըլլան, վասն զի փոխադրութեան համար իրենց յանձնուած ապրանքներուն պահպանութիւնը իրենց կ'ինկայ։

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

Տեր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ